

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ
Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií
Obor: Mezinárodní vztahy, Hospodářská politika

**Ekonomický nacionalismus- Empirická případová studie Maďarska
mezi lety 2010-2014**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Mgr. Vladan Hodulák, Ph.D.

Vypracovala:
Simona Holičová

Brno 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Ekonomický nacionalismus - empirická případová studie (Maďarsko)*“ vypracovala samostatně na základě uvedených zdrojů v seznamu literatury dodržujíc zásady vědecké etiky.

V Brně dne 30.4. 2017

Simona Holičová

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Vladanu Hodulákovi, Ph.D. za jeho cenné rady a odborné vedení bakalářské práce. Zároveň děkuji své rodině a přátelům za podporu při psaní bakalářské práce.

„Řadím se k těm, kteří nechtějí Maďarsko ani východní zemi, ani západní zemi, ale maďarskou zemi, která stojí na vlastních nohách, jde svou vlastní cestu a otáčí se podle své vlastní osy.“

Viktor Orbán

Anotace

Finanční krize 2007-2008, druhá největší hospodářská krize v historii, zasáhla svět nepřipraven. Řada zemí se musela dohodnout s Mezinárodním měnovým fondem (dále jen IMF) na pomocných úvěrech. Maďarsko pod vedením Viktora Orbána odmítlo spolupracovat s IMF a zvolilo si vlastní cestu, jak se vypořádat s ekonomickými problémy, zaváděním vlastních hospodářsko-politických opatření, jejichž smyslem bylo zohlednit národní zájmy.

Hlavním cílem práce je provést empirickou případovou studii věnovanou rozboru konkrétních hospodářsko-politických kroků v rámci volebního období vlády Viktora Orbána 2010-2014 a jejich dopadů na pozici Maďarska v rámci mezinárodního systému.

Klíčové slova: ekonomický nacionalismus, krize, Maďarsko, Viktor Orbán, Fidesz

Abstract

The financial crisis of 2007-2008 was the second largest in history and hit the world totally unprepared resulting in many countries negotiating new deals with the IMF to correct their toxic lending policies. Hungary under the Viktor Orbán's leadership took a different route, choosing not to work with the IMF but instead implementing its own plans to rectify the economic unbalance, putting its own national interests at the heart of this strategy.

The primary bachelor thesis objective is to undertake an empirical case study and analysis of the key economic policies implementing by Viktor Orban and his political party Fidesz during the first election period of 2010-2014 and their impact and influence on the Hungarian position internationally.

Key words: economic nationalism, crisis, Hungary, Viktor Orbán, Fidesz

Obsah

Obsah

A. Úvod	7
B. Teoretická část	10
1. Autoři a ekonomický nacionalismus	10
1.1 Přehled literatury	10
1.2 Operacionalizace	12
1.3 Indikátory	14
2. Světová finanční krize a její dopady.....	17
2.1 Koncept finanční krize	17
2.2 Maďarsko před krizí s důrazem na ekonomický vývoj země.....	17
2.3 Krize v Maďarsku	19
C. Empirická část	25
3. Maďarsko před volbami 2010	25
3.1 Osobnost Viktora Orbána a strana Fidesz.....	25
3.2 Z role vůdce opozice premiérem	26
4. „Orbánomics“ a mezinárodní vztahy Maďarska 2010-2014.....	29
4.1 Odvážné změny „orbánomics“	29
4.2 Dopady „orbánomics“ na maďarskou ekonomiku	41
4.3 Dopady „orbánomics“ na mezinárodní vztahy Maďarska.....	46
D. Závěr	60
Seznam literatury	63
Seznam zkratk	74

A. Úvod

Globálním světem, vyznačujícím se stále větší integrací mezi státy, otrásla na počátku 21. století světová finanční krize, historicky druhá nejničivější ekonomická krize, se kterou se svět musel vypořádat. Bakalářská práce se bude věnovat situaci v Maďarsku, které bylo touto krizí hluboce zasaženo, konkrétně mezi lety 2010-2014.

Po volbách 2010 se v Maďarsku očekávaně chopila moci středo-pravicová strana Fidesz s jejím koaličním partnerem KDNP. Funkci premiéra obsadil pravicový politik, dosavadní leader opozice Orbán Viktor. Vítězství se ziskem více než dvoutřetinové většiny voličských hlasů zaručilo unii Fidesz-KDNP téměř neomezenou moc, která ji opravňovala modifikovat legislativu, což mělo za důsledek změnu ústavy a zákonů regulujících maďarskou ekonomickou sféru. Pro hlubší chápání takových změn je nezbytné se nejprve obeznámit s událostmi, které tomuto období předcházely.

Maďarsko se rozhodlo vypořádat se špatnou ekonomickou situací v zemi dle svých vlastních pravidel, zohledňujíc národní zájmy v maximální možné míře. „Rebelská“ hospodářsko-politická strategie unie Fidesz-KDNP byla v mezinárodním prostoru přijímána negativně. Povolební vývoj událostí značně zneklidňoval evropské elity. Tato ojedinělá situace mě přiměla k sepsání bakalářské práce, která se bude věnovat ekonomickému nacionalismu, neboť je potřeba teorii chápat hlouběji než pouze jako ochránářskou politiku.

Cíl práce a výzkumné otázky

Bakalářská práce si klade za cíl odpovědět na otázku, jakým způsobem ovlivnil povolební hospodářsko-politický vývoj v Maďarsku zahraničně-politické postavení země v rámci mezinárodního systému. Pro naplnění tohoto cíle bude nutné provést nejprve analýzu ekonomického nacionalismu a posoudit hlavní charakteristiky teorie na případu Maďarska. Maďarsko je významnou „*middle power*“¹ se značným vlivem na dění ve střední a východní Evropě, jeví se mi proto nezbytným zkoumat, jak jednotlivé neortodoxní Orbánovy hospodářsko-politické opatření mohou ovlivnit vztahy Maďarska v rámci mezinárodního systému a to ještě dlouhou dobu po aplikaci daných opatření.

---

¹Jedná se o koncept, jenž je používán již od 16. století v oblasti mezinárodních vztahů. Autorem konceptu je italský filosof Giovanni Botero, který rozdělil státy na tři typy a to: *grandissime* (říše), *mezano* („*middle powers*“ – státy středního vlivu) a *piccioly* (státy malého vlivu). Autor definuje „*middle power*“ jako „*aktéra s dostatečnou silou a pravomocí, který dosahuje svých zájmů bez pomoci ostatních.*“

(DONG-MIN SHIN. *A Critical Review of the Concept of Middle Power*. Dostupné z: <http://www.e-ir.info/2015/12/04/a-critical-review-of-the-concept-of-middle-power/>

Randall L. Schweller. *The Concept of Middle Power*. Dostupné z: http://www.academia.edu/7493871/The_Concept_of_Middle_Power

Sekundárním cílem bude odpovědět na otázku, zda Orbán dosáhl úspěchu s novou maďarskou hospodářsko-politickou strategií nebo se Maďarsku opatření vymstily a ekonomika země zaostává za evropských průměrem. Pro naplnění sekundárního cíle bude nezbytné vymezit kritéria úspěšnosti aplikovaných změn.

Tato práce může sloužit jako podklad pro další výzkum v oblasti mezinárodních ekonomických vztahů Maďarska od roku 2010.

Metodologický postup

V práci bude aplikován kvalitativní výzkum, jež je typický pro sociální vědy. Zvolena bude disciplinovaná interpretativní studie. S ohledem na omezený rozsah práce nejde o vytváření nové teorie, nýbrž o detailní popis a pochopení jednoho konkrétního případu.

Jádro práce tvoří empirická případová studie, pozorování konkrétních hospodářsko-politických opatření provedených stranou Fidesz v průběhu volebního období Viktora Orbána 2010-2014. Fenomén je hodný studia pro svou jedinečnost a pro jeho prozkoumání bude využito analytického rámce explorační ekonomického nacionalismu. Teorie nám umožňuje identifikovat hlavní procesy a indikátory případu. Ve výzkumu se stává případ předmětem výzkumu. Předmětem studia bude hledání propojení mezi změnou vnitřní hospodářsko-politické strategie a pozicí státu z pohledu vnějšího mezinárodního systému. Dojde ke zhodnocení vazby indikátorů konceptu ekonomického nacionalismu se specifickými jednotlivými politickými a ekonomickými opatřeními provedenými vládou pod vedením Viktora Orbána. Cílem bude zodpovědět otázku, jak strategie Orbána ovlivnila mezinárodní vztahy Maďarska. Informace budou sesbírané sekundární analýzou dat.

Poslední krok spočívá v hodnocení úspěšnosti opatření na post-krizový vývoj v Maďarsku.

Struktura práce

Práce bude rozdělena do čtyř kapitol. První dvě kapitoly tvoří teoretickou část práce, empirická část je tvořena posledními dvěma kapitolami.

První kapitola se bude věnovat teoretickým východiskům. V rámci kapitoly budou analyzovány pohledy autorů na problematiku ekonomického nacionalismu. Vybraná definice projde operacionalizací, přičemž klíčovými budou indikátory, jež naznačují typické kroky strategie.

Druhá kapitola se věnuje příčinám vzniku finanční krize napříč mezinárodním systémem v letech 2007-2009. S ohledem na téma bakalářské práce je nezbytným popsat dopady krize na ekonomiku Maďarska.

Třetí kapitola je věnována dění v Maďarsku do doby, než se vlády ujala aliance Fidesz-KDNP v čele s Viktorem Orbánem. Nejprve je ale nutno stručně popsat historii svobodného Maďarska. Finanční problémy v zemi úzce souvisí s politickou situací v průběhu finanční krize, což vedlo k novému složení vlády po roce 2010 a jedině tak je možné pochopit hospodářsko-politický vývoj v Maďarsku z let 2010-2014. V rámci této kapitoly věnuji jednu podkapitolu profesionální kariéře Viktora Orbána, jehož persona se zasloužila o vznik a následnou ideologickou progresi v rámci strany Fidesz.

Čtvrtá kapitola hodnotí výsledky, kterých „*orbánomics*“ dosáhla v průběhu volebního období 2010-2014, ať už v rámci ekonomiky uvnitř státu, zda mělo uplatnění „rebelantské“ politiky blahodárné účinky na ekonomiku v zemi a zda došlo ke změnám, co se týče vztahů Maďarska se zahraničními partnery.

Limity práce

Výzkumná práce se zabývá sociálními jevy, jež nelze dokonale zkoumat díky jejich komplexitě. V průběhu práce dochází k redukci počtu proměnných, také k redukci časového kontinua. Jev je zkoumán nepřímým pozorováním, tudíž nelze provést experiment k verifikaci výsledků výzkumu.

Dalším limitem práce byla autorčina neznalost maďarského jazyka, která dále limitovala rozsah zkoumaných zdrojů, ze kterých mohla autorka čerpat. Navzdory tomuto omezení existuje mnoho relevantních zdrojů v anglickém jazyce, ze kterých bylo možné čerpat. Výběr analyzované literatury je do určité míry omezen subjektivním výběrem.

B. Teoretická část

1. Autoři a ekonomický nacionalismus

1.1 Přehled literatury

Ekonomický nacionalismus – termín, jenž lidé používají, ale ve většině případů špatně interpretují. V první kapitole se pokusím objasnit význam ekonomického nacionalismu, neboť toto považuji za nezbytné pro další pochopení výzkumu. Teorie bývá často označována jako strategie sociálních konzervativců, extrémně pravicových stran, dokonce jako fašistické ekonomické praktiky. Ekonom George T. Crane navrhuje, aby byl ekonomický nacionalismus vnímán jako „*aspekt národní identity*.“ *Přesto však sám pochybuje o používání termínu ekonomického nacionalismu díky jeho zmatečnému užívání v minulosti.*² Neztotožňuji se s tvrzením Cranea, neboť myslím, že v době globalizace a interdependence význam hlubšího zkoumání teorie roste. Pojem ekonomický nacionalismus, často využívaný především v období studené války za účelem diskreditace politiky, jež se neshodovala s liberálními představami ekonomů a politických aktérů, by neměl být nadále vnímán pouze takto normativně, nebo příliš stroze jako opak globalizace, popřípadě jako projev merkantilismu či protekcionismu.

Friedrich List³, který bývá označován za „*otce*“ ekonomického nacionalismu, se teorii věnoval již v průběhu 19. století. O 150 let později vzniká neméně významná studie profesora Roberta Reicha.⁴ Studiemi obou autorů se ve svém článku zabýval politolog David Levi-Faur, který kategorizoval ekonomické školy do tří následujících skupin:

1. ekonomický liberalismus
2. ekonomický socialismus
3. ekonomický nacionalismus.⁵ Dále se již věnuje pouze třetí z nich.

I přes časovou propast jednoho století Levi-Faur soudí, že se výše zmínění autoři (List a Reich) v důležitých bodech shodnou.

List kritizoval liberály za hodnocení hospodářské politiky z pohledu individua a chápání blaha lidstva jako blaha celku. Tento „*kosmopolitanismus opomínal důležitost*

---

²HELLEINER, Erik. Economic Nationalism as a Challenge to Economic Liberalism? Lessons from the 19th Century. s. 310

³dílo F. Lista: The National System of Political Economy, 1841

⁴dílo R. Reicha: The Work of Nations: Preparing Ourselves for 21st Century Capitalism 1991

⁵LEVI LEVI-FAUR, David. *Economic nationalism: from Friedrich List to Robert Reich**. s.365.

jednotlivých národů v ekonomických analýzách: „Mezi jednotlivci a lidstvem stojí národ.“ Listova struktura je založena na povaze příslušnosti k národu jako meziprojektu mezi jednotlivci a celým národem.“⁶ Eric Helleiner na základě Listovi studie soudí, že díky příslušnosti jednotlivců k určitému národu, hlavním cílem hospodářské politiky není jenom maximalizace bohatství, ale také rozvoj v národní kultuře a síle.⁷

Co se týče protekcionismu, popřípadě spolupráce v rámci mezinárodních ekonomických vztahů, List radí, aby státy při rozhodování o ekonomických otázkách braly v úvahu možnost vzniku konfliktu. Podobně jako List i Reich zastává názor, že pokud se stát uchýlí ke strategii ekonomického nacionalismu, nemusí nutně běžet o hru s nulovým součtem (kde jeden získá a druhý trátí). Cílem je vytvořit benevolentní racionální ekonomický nacionalismus.⁸ Z této definice vyplývá, že pokud lze národní zájmy dosáhnout i skrze liberální politiky, státy se vydají touto cestou, neboť by riskovaly vznik konfliktu, jenž by mohl mít větší náklady, než kdyby stát národní zájmy přizpůsobil společenství.

Autor článku „*Economic Nationalism as a Challenge to Economic Liberalism? Lessons from the 19th Century*“, profesor Eric Helleiner, se věnuje vývoji definice ekonomického nacionalismu od počátku 19. století. Kromě již výše zmíněných definic Lista nebo Reicha v článku analyzuje kupříkladu definici Roberta Gilpina, který popisuje ekonomický nacionalismus jako státní tradici vycházející z merkantilistické doktríny, v rámci které je a mělo by být „*centrální myšlenkou podřízením ekonomických aktivit budování státu a státním zájmům.*“⁹ Dle Helleinera definice příliš lpí na státo-centrickém realistickém jádru, tudíž za nejdůležitější koncepty Gilpin považuje státní zájmy a moc. Helleiner se spíše ztotožňuje s definicí profesora Rawiho Abdelala, který Gilpinovu definici vyvrací tvrzením o nevhodnosti identifikovat zájmy státu s národními zájmy.¹⁰ Navrhuje, aby byla teorie ekonomického nacionalismu definována „*jako soubor politik, které vychází ze sdílené národní identity, nebo z převahy specifického nacionalismu v politikách státu.*“¹¹ Abdelal do definice vnáší na rozdíl od Gilpina koncept národní identity, nacionalismu, který silně ovlivňuje politiky státu. Jeho definice potvrzuje již výše zmíněné a to, že ekonomický nacionalismus nemusí nutně znamenat ochranářskou politiku státu, je slučitelný i

---

⁶HELLEINER, Eric. *Economic Nationalism as a Challenge to Economic Liberalism? Lessons from the 19th Century. International Studies Quarterly.* s.311

⁷Ibid s.311

⁸LEVI LEVI-FAUR, David. *Economic nationalism: from Friedrich List to Robert Reich**. s.365

⁹HELLEINER, Eric. *Economic Nationalism as a Challenge to Economic Liberalism? Lessons from the 19th Century. International Studies Quarterly.* s. 309

¹⁰Ibid. s. 309

¹¹Ibid. s.310

s liberálními politikami, skrze které lze hájit sdílenou národní identitu, nacionální cítění a zároveň uspokojovat národní zájmy.

Aktuálnější pohled na teorii nabízí ekonom Otto Hieronymi. Dle jeho mínění došlo v 70. letech 20. století k obrození ekonomického nacionalismu. Hieronymi tvrdí, že ochrana národních zájmů patří mezi přirozené tendence podnikatelů a vlád. Ve své knize napsal: „*podstata ekonomického nacionalismu spočívá ve snaze dosáhnout cílů skrze ochrany národní ekonomiky od vnějších vlivů a zavedení agresivní diskriminační politiky vůči cizincům.*“¹² Autor také dodává, že „*ekonomický nacionalismus, podobně jako všechny formy nacionalismu, směřuje ke zdůraznění skutečných nebo zřejmých konfliktních zájmů mezi jednou (vlastní) zemí a zbytkem světa. Dle doktríny ekonomického nacionalismu náklady ekonomické a monetární integrace (ve smyslu sociální a ekonomické stability a pohybů a v podmínkách harmonizace politik) převyšují prospěch z této integrace.*“¹³ Hieronymiova definice se jeví jako vhodná pro následnou konceptualizaci, neboť ač krátce, ale výstižně pojednává o konkrétních politikách doktríny ekonomického nacionalismu. Dle jednotlivých konceptů jsme schopni určit, zda v daném státě (konkrétně v Maďarsku po volbách 2010) docházelo k aplikaci hospodářsko-nacionalistických politik.

1.2 Operacionalizace

Z jednoduché, a praktické definice Otta Hieronymiho bude vyjmuto 5 následující konceptů, které považuji za klíčové k pochopení teorie ekonomického nacionalismu:

1. Ochrana národní ekonomiky od vnějších vlivů – Hospodářskou situaci uvnitř státu ovlivňuje vláda prováděním fiskální politiky nebo centrální banka prováděním monetární politiky. „*Obvyklým cílem obou těchto politik je dosažení plné zaměstnanosti, dosažení vysoké míry ekonomického růstu a stabilizace mezd a cen.*“¹⁴ Vláda může v rámci fiskální politiky do ekonomiky zasahovat pomocí regulace daní a vládních výdajů.¹⁵ Centrální banka ovlivňuje ekonomickou aktivitu skrze peněžní nabídku a úrokové sazby, případně měnový kurz.¹⁶ Pokud chceme národní ekonomiku ochránit před vnějšími vlivy, musíme před nimi ochránit právě tyto politiky. Jako indikátory bych zvolila „*požadavek*

---

¹²HIERONYMI, Otto. *The New Economic Nationalism*. s.12

¹³Ibid s.12

¹⁴Encyclopædia Britannica. *Fiscal Policy*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/fiscal-policy>

¹⁵TIBOR PAULÍK. *HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA pro neekonomické fakulty*. Dostupné z: http://fakulty.osu.cz/prf/rsk/uploaded/2565_Hospodarska_politika_pro_neekonomicke_fakulty.pdf. s. 40

¹⁶TIBOR PAULÍK. *HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA pro neekonomické fakulty*. Dostupné z: http://fakulty.osu.cz/prf/rsk/uploaded/2565_Hospodarska_politika_pro_neekonomicke_fakulty.pdf. s. 50

na dosažení / bránění monetární suverenity, kontrolu nad monetární politikou státu,“¹⁷ dále také neortodoxní zásahy v oblasti fiskální politiky. Nemusí však jít pouze o tyto dvě politiky státu. Stát může ochraňovat národní ekonomiku, občany a zajišťovat požadované výstupy ekonomiky přímými regulacemi chování ekonomických subjektů.

2. Zavedení agresivní diskriminační politiky vůči cizincům – Jedná se o politiku státu, která znevýhodňuje cizince před vlastním národem. Mezi nástroje a zároveň indikátory takovéto politiky by se dalo zahrnout zestátňování a preferování „domácích“ v rámci různých segmentů ekonomiky ovládanými cizinci v závislosti na skutečném vlastnictví, ne pouze geografické poloze. Je důležité zjistit, jak je v daném státě vnímán koncept cizince. Je to každá fyzická osoba, která není občanem státu? Je jím občan jiné země žijící na území daného státu? Je to osoba bez státního občanství daného státu? V tomto ohledu je každý stát specifický a je nutné znát ústavní zákon, který danou problematiku ošetřuje.

3. Vede ke zdůraznění konfliktních zájmů mezi jednou zemí a zbytkem světa – je mnoho způsobů v sociálních vědách, jak je možno konflikt uchopit. Z realistické teorie vyplývá, že konflikt je v systému vždy přítomen, neboť každý sleduje pouze své zájmy, které mohou vejít do konfliktu. V rámci ekonomického nacionalismu nás nepřímě navádí, abychom dle tohoto konceptu hledali konflikty mezi zájmy vlastního státu (národní) a mezi zájmy ostatního světa (globální, regionální). Většinou se v rámci konfliktu snaží subjekt „podkopat autoritu“ opozičního subjektu a snížit jeho vliv na dění v zemi, který je s daným subjektem v konfliktu.

4. Ekonomický nacionalismus jako forma nacionalismu – Arnošt Gellner popisuje nacionalismus jako „*politický princip, který z kulturní podobnosti činí fundamentální sociální pouto. Ať už mezi lidmi existují jakékoli principy autority, jejich legitimita závisí na tom, že členové dané skupiny patří ke stejné kultuře (neboli, jazykem nacionalismu řečeno, ke stejnému národu).*“¹⁸ Znamená to tedy, že pokud bychom hledali spojitost mezi ekonomickým nacionalismem a prováděnou konkrétní hospodářskou politikou v zemi, museli bychom brát v zřetel argumentaci, pomocí které političtí aktéři tuto politiku obhajují. Jako nutný indikátor bych určila argumentaci obhajující danou hospodářsko-politickou strategii, popřípadě obviňování nadnárodních institucí a zahraničních společností z ekonomického neúspěchu.

---

¹⁷JOHNSON, Juliet a Andrew BARNES. Financial nationalism and its international enablers: The Hungarian experience. s.539

¹⁸ Gellner Ernest. Nacionalismus. str. 17

5. Náklady ekonomické a monetární integrace převyšující prospěch z této integrace – neboli jinak skepse ohledně přínosu ekonomické a monetární integrace – Oxfordský slovník vysvětluje pojem skepse jako „stav neochoty a neschopnosti uvěřit něčemu.“¹⁹ Ve výzkumu neochota věřit v další přínos ekonomické a monetární integrace hraje velkou roli. Nevyskytne se však jen tak, pramení z předešlých negativních zkušeností ohledně přínosu integrace.

1.3 Indikátory

Abychom byli schopni určit, zda chování státu odpovídá teorii ekonomického nacionalismu, musíme sledovat tyto indikátory:

- Monetární suverenita – „Obvykle znamená ponechání si národní měny a ochranu jejího užívání jako prostředku směny a uchovatele hodnot v zemi.“²⁰ Pokud tedy chceme zjistit, zda má stát plnou monetární suverenitu, bude potřebné vyhledat informaci o měně, jež je užívána jako prostředku směny a uchovatele hodnot v zemi.

- Kontrola nad monetární politikou – „Ekonomičtí nacionalisté budou vždy obvykle preferovat „dirty“ floating před čistým floatingem nebo peggingem / řízeným měnovým kurzem, neboť to dává vládě větší autonomii využít monetární politiku k dosažení jejich cílů.“²¹ Těchto cílů dosahuje vláda tehdy, když čas od času intervenuje na měnovém trhu. Může sem však také patřit snaha o podlomení nezávislosti centrální banky. Proč je tomu tak? Vláda nezávislým aktérům nedůvěřuje. Ti by se dokonce mohli ztotožňovat spíše s globálně zaváděnými politikami než těmi, které by ona sama preferovala. „Kontrola monetární politiky pro národní účely znamená, že kontrolu provádí politici (nacionalisté) místo aktérů nezávislých od vlády.“²²

- Neortodoxní zásahy v oblasti fiskální politiky – vláda preferuje zvyšování příjmů místo snižování výdajů. Zvýšení příjmů lze provádět skrze zavádění speciálních daní, které mohou mít diskriminační efekty, krácením výdajů, nebo dluhovým financováním.

- Regulace chování ekonomických subjektů – stát může přímo či nepřímo regulovat trh, tím zasahovat do chování ekonomiky. Příkladem uvedu regulace cen s úmyslem ovlivnit ekonomické výsledky a popřípadě pomoci národu nacházejícímu se v tíživé ekonomické situaci.

---

¹⁹OXFORD UNIVERSITY PRESS. *Definition of incredulity in English*. Dostupné z: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/incredulity>

²⁰JOHNSON, Juliet a Andrew BARNES. Financial nationalism and its international enablers: The Hungarian experience. s.538

²¹Ibid. s.538-539

²²Ibid. s.539

- Zestátňování a podpora „domácích“ – Tato politika může zahrnovat přímou diskriminaci vůči zahraničním investorům, preferenční politiky vůči domácím subjektům. Po restrukturalizaci či zestátnění vládě nic nebrání v zásahu do ekonomického chování subjektů přímo a tím ovlivňovat ekonomické výsledky země dle potřeb. Vláda se při této strategii snaží zestátněním zvýšit svůj podíl nebo úplně ovládnout sektory ekonomiky (konkrétních společnostech), ve kterých by bylo lepší zvýšit svoji soběstačnost a převzít kontrolu. Většinou se jedná o maloobchod, průmysl, energetiku nebo finanční sektor (*„preferenční národních finančních institucí před zahraničními, preference bank v národním vlastnictví“*).²³ Podpora domácích subjektů může probíhat v podobě státních subvencí, popřípadě daňových úlev. To, zda vláda preferuje „domácí“ před „cizími“, zjistíme pozorováním změny ve složení vlastnictví sektorů po zavedení hospodářsko-nacionálních politik.

- Podkopávání autority oponenta a snížení jeho vlivu na dění v zemi – máme na mysli oponenta, jenž je v konfliktu s daným subjektem, aby vyzvedl svůj vlastní „správný“ zájem. Jedním z možných argumentů může být zdůrazňování faktu o sobecké honbě oponenta za profitem. Za oponenta v případě ekonomického nacionalismu lze označit regionálního či nadnárodního aktéra, který se snaží implementovat mainstreamová opatření, která nejsou v souladu se zájmem národa. V rámci antiglobalistických nálad národa se vláda snaží co nejvíce omezit vliv těchto institucí na dění v zemi a to většinou prostřednictvím změn v legislativě a následné restrukturalizace a optimalizace ústavních institucí.

- Argumenty obhajující hospodářsko-politickou strategii aktérů s důrazem na národní zájmy – Důležité je sledovat, jak je koncept národa ukotvený v ústavní legislativě země. Při aplikaci strategie ekonomického nacionalismu politici musí při obhajobě správnosti zaváděných zákonů a jiných opatření apelovat na přínos takového opatření pro národ. K prozkoumání argumentů bude nutno sledovat vyjádření politiků, nejčastějšími a nejdostupnějšími prameny mohou být média (tisk, televize, rozhlas, internet). Nejjednodušší cestou, jak propagovat své národně orientované myšlení mezi širokou veřejností a v rámci politik by bylo skrze instituce, jejichž personální složení je vláda schopna ovlivňovat. Tedy je vhodné sledovat, v jakém vztahu jsou představitelé těchto institucí k vládě.

- Negativní zkušenosti ohledně přínosu integrace – Při hledání indikátoru je nutné znát historii integrace do mezinárodních institucí. Negativní zkušeností může být kupříkladu nenaplnění očekávání nějakého přínosu od vstupu do mezinárodní instituce.

---

²³JOHNSON, Juliet a Andrew BARNES. Financial nationalism and its international enablers: The Hungarian experience. s.539

Pokud je možné sledovat výše zmíněné indikátory v politice prováděné vládou, můžeme tvrdit, že se jedná o chování, které odpovídá teorii ekonomického nacionalismu.

2. Světová finanční krize a její dopady

2.1 Koncept finanční krize

Ve druhé kapitole bude bakalářská práce pojednávat o světové finanční krizi, která hluboce zasáhla ekonomiky napříč světem. Finanční krize může nabývat podoby měnové krize, která často bývá doprovázena krizí bankovní. O krizi bankovního sektoru můžeme hovořit v případě, že se v systému nadměrně zvyšuje množství poskytovaných půjček na určité druhy aktiv spojené s cenovými spekulacemi. K takové krizi dochází v důsledku slabého bankovního dohledu a díky slabé finanční regulaci. Přesto však všechny finanční krize mají společné následující znaky:²⁴

- *„krizi předchází finanční deregulace a liberalizace kapitálových transakcí.*
- *Následuje období prudce zvýšeného přílivu kapitálu přilákaného do země kombinací úrokového diferenciálu a relativně stálého devizového kurzu.*
- *Příliv kapitálu vytváří tendenci ke zhodnocování domácí měny a ke zhoršování rovnováhy běžného účtu. Když nastane nadměrný příliv kapitálu, dojde ke zhoršení vnější rovnováhy a k oslabení finančního sektoru.*
- *Vypuknutí krize často předchází podstatné změny makroekonomické regulace jiných zemí (např. úrokové míry), které odstartují nový směr kapitálových toků.*
- *Odliv kapitálu a následné zhodnocení domácí měny vede ke ztrátě kapitálu u těch, kteří se nezajistili proti kurzovému riziku, a vyvolá vysokou poptávku po zahraniční měně. Každou finanční krizi doprovází panika, kdy investoři prchají ze země. Tomu nezabrání ani zvýšení domácích úrokových sazeb, které se snaží zastavit odliv kapitálu a přilákat ho zpět do země.“²⁵*

Nyní, když už je jasné, co si pod pojmem finanční krize představit, můžeme se věnovat konkrétní situaci.

2.2 Maďarsko před krizí s důrazem na ekonomický vývoj země

Po pádu komunismu byla dne 23. října 1989 vyhlášena Maďarská republika. Maďarské politické elity se shodly na důležitosti vytvoření politicky a kulturně kosmopolitní společnosti. Vláda pod vedením Józsefa Antalla obnovila fungování centrální banky a Budapešťské akciové burzy. Maďarsko muselo projít postupnou transformací z centrálně

²⁴KUNEŠOVÁ, Hana. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. s. 52

²⁵Ibid. s. 51-52

plánované ekonomiky na tržní ekonomiku.²⁶ Navzdory snaze o pevnou institucionální základnu pod tlakem obrovských schodků státního rozpočtu byla vláda nucena implementovat Bokrosův úsporný balíček²⁷ a získávat finanční prostředky prostřednictvím privatizace, která probíhala ve formě prodeje státních firem podle tržních pravidel převážně zahraničním investorům. Díky urychlené privatizaci došlo ke změně vlastnických vztahů. Zatímco v roce 1989 byly vyrobeny 4/5 HDP domácími firmami, na konci 90. let podíl klesl na 1/3 HDP.²⁸ K privatizaci došlo také v oblasti bankovního sektoru, takže mnohé banky padly do vlastnictví zahraničních aktérů, kteří byli schopni vytvořit dostatečné peněžní zásoby v průběhu dekády.

Jelikož 3/5 obchodu tvořil obchod s EU, komplikací pro maďarskou ekonomiku se stalo ochranářství v oblasti zemědělské politiky EU. Maďarská produkce chabé kvality si vyžadovala renovaci, aby dokázala být konkurenceschopnou. Nezaměstnanost na trhu stoupla v důsledku odstranění mnoha neefektivních průmyslových závodů a dolů, které ji díky státním dotacím uměle udržovaly na nízké úrovni.²⁹ Na podporu restrukturalizace a rychlejšímu adoptování evropských finančních regulací obdrželo Maďarsko finanční pomoc od IMF.³⁰

Základním cílem v oblasti zahraniční politiky bylo aktivní zapojení země v mezinárodní sféře a dosažení členství v komunitě západních zemí přistoupením do struktur NATO a EU. Fidesz označil dosavadní postup liberálně-sociální vlády v rámci přístupových vyjednávání za příliš smířlivý. Přestože byl Orbán kontroverzní osobou (o čemž svědčí i jeho výrok: „*Až budeme v Evropské unii, tak se ze středně velké desetimiliónové země staneme velkým patnáctimiliónovým národem*“),³¹ dokázala strana Fidesz v čele s Orbánem po vítězných volbách 1998 pokračovat ve vyjednávání o podmínkách vstupu do EU bez

---

²⁶Encyclopædia Britannica. *Hungary: Economic and social change*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Hungary/History#toc261314>

²⁷Jedná se o restriktivní opatření nesoucí název po tehdejšímu ministru financí (Lajos András Bokros ve funkci mezi lety 1995-1996). V rámci záchrany Maďarska před krachem Bokros doporučoval „*devaluaci měny, snížení sociálních benefitů a urychlil prodej klíčových odvětví - například elektřiny a plynu - zahraničním investorům*.“ Došlo také k zavádění školného na univerzitách, snižování reálných mezd, zvyšování spotřební daně.

(Encyclopædia Britannica. *Hungary: Economic and social change*. Dostupné z:

<https://www.britannica.com/place/Hungary/History#ref931304>

Salon Central European Forum. *Lajos András Bokros*. Dostupné z: <http://ceeforum.eu/en/category/authors/lajos-bokros/>

Attila Lovász. *Příliš velká provize*. Dostupné z: <http://www.euro.cz/byznys/prilis-velka-provize-810226>

²⁸Encyclopædia Britannica. *Hungary: Economic and social change*. Dostupné z:

<https://www.britannica.com/place/Hungary/History#ref931304>

²⁹Encyclopædia Britannica. *Hungary: Economic and social change*. Dostupné z:

<https://www.britannica.com/place/Hungary/History#toc261314>

³⁰*Ibid*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Hungary/History#toc261314>

³¹Palata, Luboš. *Orbán rozpoutal bezohlednou kampaň*. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-10962050-orban-rozpoutal-bezohlednou-kampan>

komplikací.³² Země se na konci 90. let aktivně podílela na obnovení spolupráce v rámci Visegrádské čtyřky. Při příležitosti vstupu Maďarska do struktur NATO v roce 1999 navázala země styky i s USA. „*Spolu s přílivem zahraničního kapitálu a příchodem významných amerických, evropských a japonských korporací vzkvétaly významné národní společnosti.*“³³

Ekonomický růst byl podpořen vstupem do EU v roce 2004. „*Růst HDP byl tažen expanzí vývozu a investic. V letech 2001-2008 byl růst vývozu mimořádně vysoký a dosáhl 11,5% ročně.*“³⁴ Premiér Gyurcsány usiloval o stabilizaci ekonomické situace cestou veřejností neoblíbených úsporných fiskálních opatření (zvyšování daní, snižování sociálních výdajů, reforma veřejné správy a s ní spojené propouštění, reforma v zdravotnictví ať už jde o poplatky za návštěvy u lékaře o liberalizaci lékáren nebo úpravu pracovních podmínek u zdravotního personálu, reformy v školství), jejichž dodržování po maďarské vládě požadoval IMF.³⁵ Úsporná opatření nebyla úspěšná. „*Od roku 2006 se ekonomický rozvoj Maďarska zpomalil a růst HDP zůstal pod 4% ročně.*“³⁶ V důsledku zvýšení daní a zavedení administrativních poplatků rostla inflace. Vláda se nadále zadlužovala a situaci zhoršilo zastavení důležitých reforem.³⁷ Forint oslabil a země žádala o finanční pomoc ze strany mezinárodních institucí.

2.3 Krize v Maďarsku

Klíčový problém krize lze nalézt na amerických kapitálových trzích v podobě nízkých úrokových měr, které doháněly banky a investory k honbě za riskantními nadhodnocenými aktivy s vidinou velkého zisku. Zvýšené množství drobných pochybných hypotečních úvěrů bylo sdružováno a převáděno nenasytnými bankéři na cenné papíry (vytvoření instrumentů MBS³⁸ a CDO³⁹). Úvěrové riziko tranší hodnotily ratingové agentury, které byly financované

---

³²DOKULILOVÁ, Magdalena. *Fidesz a Evropská unie*. s. 25

³³Encyclopædia Britannica. *Hungary: Economic and social change*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Hungary/History#toc261314>

³⁴FRYDRYCHOVSKÁ, Eva. *Finanční krize v Maďarsku a Lotyšsku a účinnost finanční pomoci ze strany mezinárodních společenství*. s. 33

³⁵Prof Nick Sitter, Dr Agnes Batory . *ELECTION BRIEFING No 28 EUROPE AND THE HUNGARIAN ELECTIONS OF APRIL 2006*. s. 10

³⁶FRYDRYCHOVSKÁ, Eva. *Finanční krize v Maďarsku a Lotyšsku a účinnost finanční pomoci ze strany mezinárodních společenství*. s. 33

³⁷Ibid s. 33

³⁸MBS = „jejich vydavatel a zároveň prodejce zavazuje zaplatit kupcům, že po uplynutí dohodnuté doby jim zpět vyplatí částku, kterou do nich investovali a navíc, že jim v pravidelných intervalech (zpravidla jednou ročně) bude vyplácet i příslušné úroky.“ HBS smějí vydávat hypoteční banky. (HARAZIMOVA, Martina. *Hypoteční zástavní listy*. s. 7)

³⁹CDO = „Jedná se o investiční nástroj, který lze přeložit jako „zajištěná dluhová obligace“. Jeho účelem je „zabalit“ vybraná podkladová aktiva (hypotéky, dluhopisy aj.) do skupin podle rizika a následně je emitovat v tzv. tranších s odpovídajícím výnosem. [...]Smyslem CDO bylo rozmělnit úvěrové riziko a přenést ho na držitele.“

vládou, tudíž kreditovým hodnocením nešetřily.⁴⁰ V důsledku oslabení tempa růstu cen nemovitostí (případně jejich úplného propadu) v roce 2006 ztrácely CDO hodnotu a tento fakt se odrazil na neschopnosti splácet hypotéky. Úrokové sazby se v průběhu dvou let v USA vyšplhaly z 1% na více než 5%.⁴¹ Na jaře 2007 se „počet nesplácených hypoték v USA dostal na nový rekord a desítky poskytovatelů úvěrů zkrachovaly, [...] výrazně padaly americké akcie.“⁴² „Krizové procesy byly předznamenány hlubokými finančními nerovnováhami ve světové ekonomice, neúměrným zadlužováním některých zemí a přílišnou uvolněnou měnovou politikou, která umožnila v řadě států vznik nebezpečných bublin⁴³ na trzích některých aktiv.“⁴⁴ Autorka knihy „Krise eurozóny a dluhová krize vyspělého světa“, Stanislava Janáčková, dodává, že krizi nelze vnímat jako „selhání trhu – je primárně selháním hospodářské politiky vlád a centrálních bank.“⁴⁵ Přestože v systému nebyl dostatek finančních rezerv, vláda se snažila eliminovat krizi důvěry nezodpovědnou fiskální politikou.⁴⁶ Fed neudržel ekonomickou nerovnováhu pod kontrolou (příkladem byla ignorace žádosti o bankrotovou ochranu a následný krach čtvrté největší investiční banky v USA, Lehman Brothers, v roce 2008).⁴⁷ Americký hypoteční trh byl těsně propojen s finančním trhem nejen v USA, ale i v zahraničí. Alarmujícím problémem tedy byly nákupy nedůvěryhodných amerických akcií ze strany evropských států, které financovaly půjčkami z amerických finančních fondů.⁴⁸

„V srpnu 2007 největší francouzská veřejně obchodovaná banka BNP Paribas zmrazila výběry hotovosti ze tří svých investičních fondů, což zdůvodnila krizí v sektoru

---

(Pavel Řežábek. *Eurobondy: trest pro zodpovědné*. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2011/cl_11_111003_rezabek_hn.html)

⁴⁰The Economist. *The origins of the financial crisis: Crash course*. Dostupné z:

<http://www.economist.com/news/schoolsbrief/21584534-effects-financial-crisis-are-still-being-felt-five-years-article>

⁴¹ČT24. *Ekonomická krize: nejdříve špatné hypotéky, poté krach bank*. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1387029-ekonomicka-krize-nejdrive-spatne-hypoteky-pote-krach-bank>

⁴²Ibid. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1387029-ekonomicka-krize-nejdrive-spatne-hypoteky-pote-krach-bank>

⁴³Růst cen akcií, nemovitostí a dluhopisů se nazývá cenovou bublinou. „Cenová bublina je rodnou sestrou inflace - s tím rozdílem, že zatím zůstává mimo oblast zájmu centrálních bank. [...] Cenové bubliny na trhu jiných aktiv až dosud nechávaly „narůst a prasknout.“

(JANÁČKOVÁ, Stanislava. *Krise eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. s.43)

⁴⁴JANÁČKOVÁ, Stanislava. *Krise eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. s.33

⁴⁵Ibid. s.45

⁴⁶Pavel Řežábek. *Eurobondy: trest pro zodpovědné*. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2011/cl_11_111003_rezabek_hn.html

⁴⁷ČT24. *Ekonomická krize: nejdříve špatné hypotéky, poté krach bank*. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1387029-ekonomicka-krize-nejdrive-spatne-hypoteky-pote-krach-bank>

⁴⁸The Economist. *The origins of the financial crisis: Crash course*. Dostupné z:

<http://www.economist.com/news/schoolsbrief/21584534-effects-financial-crisis-are-still-being-felt-five-years-article>

rizikových hypoték v USA, a krize se tak přelila do Evropy. “⁴⁹ Podle Stanislavy Janáčkové jednotná měna urychlila rozšíření krize do Evropy a způsobila rozevírání nůžek mezi severními a jižními státy. „*Důvodů bylo více - nejen proces dohánění a rychlejší vyrovnávání cen pod vlivem společné měny, nýbrž i neschopnost udržet soulad mezi produktivitou a mzdami, nadměrný růst spotřebitelské poptávky a bubliny na trhu nemovitostí.*“⁵⁰ Nerovnováhy v rámci monetární unie zůstaly ignorovány i z toho důvodu, že úvěrové toky proudily z vyspělého jádra do méně vyspělých periferních oblastí a Evropská centrální banka kupovala dluhopisy nejzadluženějších zemí.⁵¹ „*Řada zemí oznámila propady hospodářského růstu a nezaměstnanosti a [...] musela se dohodnout s IMF na pomocných úvěrech.*“⁵²

Maďarsko, přestože nevstoupilo do eurozóny, bylo vzhledem ke své otevřenosti a silným obchodním svazkům s eurozónou jednou z prvních evropských zemí zasažených krizí. „*Mnozí ekonomové se shodují, že mezi příčiny patří:*

- *vysoký příliv kapitálu, který způsobil zhoršení vnější rovnováhy státu a oslabení finančního sektoru, došlo tak k přehřátí ekonomiky, která na to nebyla připravena,*
- *panika, kdy investoři prchají ze země i přes zvýšení úrokových sazeb, které ovšem naznačuje problémy v zemi,*
- *krizi prohloubilo taktéž vysoké zadlužení státu.*“⁵³

Vstup do EU otevřel maďarský trh, zahraniční kapitál začal proudit do země a ekonomika se přehřívala. Podobně jako v ostatních státech V4 maďarské HDP rostlo od roku 2002 (v průměru o 4% ročně).⁵⁴ Do roku 2005 již více než 82% bankovních aktiv mělo sídlo v zahraničí a to spolu s růstem maďarského exportu ze 70% až na 90% v roce 2008 hovoří o velké provázanosti a závislosti maďarské ekonomiky na zahraničí. Dochází k celosvětovému propadu a díky proexportně orientované ekonomice Maďarsko čelí hrozbě bankrotu v říjnu 2008. Špatná ekonomická situace dohnala Maďary k žádosti o finanční pomoc. Záchraný balíček Maďarsko obdrželo od EU (6,5 miliardy EUR), IMF (12,5

⁴⁹Ibid. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1387029-ekonomicka-krize-nejdrive-spatne-hypoteky-pote-krach-bank>

⁵⁰JANÁČKOVÁ, Stanislava. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. s. 74-75

⁵¹The Economist. *The origins of the financial crisis: Crash course*. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/schoolsbrief/21584534-effects-financial-crisis-are-still-being-felt-five-years-article>

⁵²ČT24. *Ekonomická krize: nejdříve špatné hypotéky, poté krach bank*. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1387029-ekonomicka-krize-nejdrive-spatne-hypoteky-pote-krach-bank>

⁵³FRYDRYCHOVSKÁ, Eva. *Finanční krize v Maďarsku a Lotyšsku a účinnost finanční pomoci ze strany mezinárodních společenství*. s. 48

⁵⁴Václav Bacovský. *KRIZE PO MAĎARSKU*. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/fokus/krize-po-madarsku>

miliardy EUR) a Světové banky (1 miliardu EUR), jednalo se o pomoc v celkové hodnotě asi 20 miliard EUR.⁵⁵ Maďarsko však všechnu finanční pomoc od EU a IMF nevyčerpalo.

Prioritním problémem, který měla půjčka zafinancovat, bylo snížení vládního dluhu, zvýšení likvidity bank a v neposlední řadě naplnění konvergenčního programu, neboť původně bylo plánováno, že Maďarsko vstoupí do eurozóny již v roce 2010. Po obdržení finanční pomoci ze strany EU - IMF se forint stabilizoval, avšak nezaměstnanost vystřelila směrem nahoru.⁵⁶ V té době byl u moci premiér Bajnai, kterému se sice podařilo snížit deficit, avšak šíře i objem protikrizových opatření byly limitovány, nezbyl zde žádný prostor pro manévrování. Dohoda s IMF vylučovala jakékoliv uvolnění politiky úsporných opatření. Finanční pomoc byla rozdělena na několik splátek, které byly vázány kondicionalitou:

- a) plnění předem stanoveného cílového schodku,
- b) plnění zvláštních opatření týkajících se kontroly výdajů,
- c) provádění reforem ve fiskální politice (snížování výdajů zvláště ve veřejném sektoru),
- d) zvyšování zaměstnanosti a udržitelnost veřejných financí,⁵⁷
- e) zrušení 13. důchodů a 13. platů státních zaměstnanců,
- f) vyčlenění zhruba 7 milionů EUR na podporu malých a středních podniků prostřednictvím Maďarské rozvojové banky,
- g) snížení daní z příjmu fyzických osob v průměru o 5 %, které mělo za cíl udržet pracovní místa a zjednodušení daňového systému pro podniky.⁵⁸

„Ekonomické krize v roce 2009 způsobila zvětšení rozdílů mezi ekonomikami Visegrádské 4.“⁵⁹ Je paradoxem, že za nejslabší stát regionu bylo po vypuknutí krize považováno Maďarsko, které se ještě v 90. letech dokázalo vypracovat na pozici nejkonkurenceschopnější a nejrychleji se rozvíjející ekonomiky ve střední Evropě. Maďarsko po průlomu tisíciletí „dlouhodobě vykazovalo nižší tempa růstu a vyšší míru veřejného dluhu než ostatní v regionu (viz. tabulka č. 1).“⁶⁰

---

⁵⁵FRYDRYCHOVSKÁ, Eva. *Finanční krize v Maďarsku a Lotyšsku a účinnost finanční pomoci ze strany mezinárodních společenství*. s. 36

⁵⁶Dr Agnes Batory. *ELECTION BRIEFING No 51 EUROPE AND THE HUNGARIAN PARLIAMENTARY ELECTIONS OF APRIL 2010*. s. 2

⁵⁷RADA EVROPSKÉ UNIE. *ROZHODNUTÍ RADY ze dne 4. listopadu 2008 o poskytnutí střednědobé finanční pomoci Společenství Maďarsku*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32009D0102>

⁵⁸POTUŽÁKOVÁ, Zuzana. *TRHY PRÁCE VE STÁTECH VISEGRÁDSKÉ ČTYŘKY A EKONOMICKÁ KRIZE*. s. 18-19

⁵⁹Ibid. s. 15

⁶⁰Ibid. s. 15

	Tempa reálného růstu HDP, %			Deficit rozpočtu, % / HDP		Hrubý veřejný dluh, % / HDP	
	2004–08	2009	2010*	2004–08	2009	2004–08	2009
ČR	5,2	-4,1	2,4	-2,5	-5,8	29,6	35,3
MA	2,6	-6,7	1,1	-6,4	-4,4	65,1	78,4
PL	5,4	1,7	3,5	-3,7	-7,2	45,6	50,9
SR	7,4	-4,7	4,1	-2,4	-7,9	32,7	35,4
EU-27	2,2	-4,2	1,8	-2,0	-6,8	61,4	70,4

Tabulka č. 1: Porovnání tempa růstu a dluhu členských zemí V4 s průměrem EU před a po vypuknutí krize ⁶¹

Maďarský export se propadl o 30% a zahraniční zadlužení přesahovalo již 120% HDP (oproti 47% v ČR) díky nezodpovědné fiskální a měnové disciplíně vlády, která prohlubovala vnější zadlužení státu i během let ekonomického růstu.^{62,63} Vnější zadlužení jakékoli země znamená, že všichni občané této země dohromady z jiných zemí dovezli statky v hodnotě, jejíž protihodnotu neposkytli a nevytvořili.

Krach finančních trhů odhalil další příčinu předešlého ekonomického růstu, který byl vystaven na úvěrech. Zadluženost domácností v průběhu jednoho roku (2008-2009) vzrostla na bezmála 12 miliard EUR. Zadlužení by nebylo nijak zvlášť kritické, pokud by nebylo denominováno v cizích měnách.⁶⁴ 30% podílu maďarského veřejného dluhu a 60% z maďarských půjček společnostem i jednotlivcům bylo tvořeno a poskytnuto v cizích měnách.⁶⁵ Ze zadlužení se tak stává nejzávažnější problém. V období od půlky července do půlky října forint ztratil 22% jeho hodnoty oproti euru.⁶⁶ Mnoho lidí nebylo již dále schopno splácet hypotéky ve švýcarských francích (CHF) díky mzdám ve stále slabších forintech, popřípadě ztrátě zaměstnání.⁶⁷ Maďarsko vyčnívalo z řady vysokou daňovou zátěží (z hrubé mzdy odvádějí 54%, zatímco Češi 43%) a inflací, která zůstávala i nadále vyšší než byl průměr inflace eurozóny (v Maďarsku 4%, v eurozóně 0,3% a v ČR 1% pro rok 2009).^{68,69,70} Maďarský státní rozpočet vykazoval schodek již od 90. let. Na počátku 21. století byl

⁶¹Ibid. s. 14

⁶²FRYDRYCHOVSKÁ, Eva. *Finanční krize v Maďarsku a Lotyšsku a účinnost finanční pomoci ze strany mezinárodních společenství*. s. 34

⁶³Václav Bacovský. *KRIZE PO MAĎARSKU*. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/fokus/krize-po-madarsku>

⁶⁴Ibid. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/fokus/krize-po-madarsku>

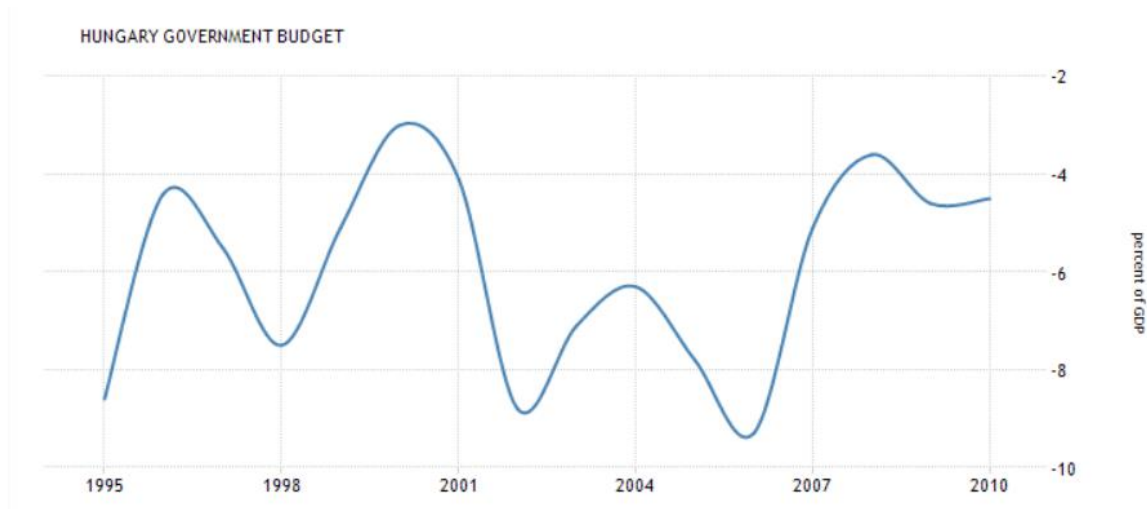
⁶⁵FRYDRYCHOVSKÁ, Eva. *Finanční krize v Maďarsku a Lotyšsku a účinnost finanční pomoci ze strany mezinárodních společenství*. s. 34

⁶⁶Dr Agnes Batory. *ELECTION BRIEFING No 51 EUROPE AND THE HUNGARIAN PARLIAMENTARY ELECTIONS OF APRIL 2010*. s. 2

⁶⁷Václav Bacovský. *KRIZE PO MAĎARSKU*. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/fokus/krize-po-madarsku>

⁶⁸Václav Bacovský. *KRIZE PO MAĎARSKU*. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/fokus/krize-po-madarsku>

deficit tvořen 3% HDP, v roce 2006 dosáhl úrovně až 9,3% HDP a nakonec v roce 2009 tvořil 4,6% HDP. Trend vývoje státního rozpočtu v rozmezí let 1995-2010 lze sledovat na grafu č. 1. Krize v Maďarsku nám jasně ukázala nízkou konkurenceschopnost ekonomiky, nedostatečné zdroje, malou velikost domácího trhu a problémy s nezaměstnaností.

Graf č. 1: Trend vývoje deficitu státního rozpočtu 1995-2010⁷¹

Gyurcsány se v průběhu Evropského summitu (březen 2009) ve snaze o vstup do eurozóny pokouší dohodnout s evropskými leadery na rozvolnění Maastrichtských kritérií (především stability měnového kurzu), z nichž Maďarsko nesplňuje ani jedno, a žádal záchranný balíček ve výši 180 miliard EUR pro Východ. Evropští leadeři rozvolnění odmítají, a Maďarsko tak mylně odsouvá přijetí jednotné měny nejdříve na rok 2015.⁷²

⁶⁹EUROSTAT. *HICP - inflation rate*. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tec00118&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>

⁷⁰ČSÚ. *Inflace - druhy, definice, tabulky*. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace

⁷¹TRADING ECONOMICS. *Hungary Government Budget*. Dostupné z:

<http://www.tradingeconomics.com/hungary/government-budget#>

⁷²Václav Bacovský. *KRIZE PO MAĎARSKU*. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/fokus/krize-po-madarsku>

C. Empirická část

3. Maďarsko před volbami 2010

3.1 Osobnost Viktora Orbána a strana Fidesz

Orbán se rok poté, co úspěšně ukončil studia práva (1987), stal členem Středoevropské výzkumné skupiny a založil antikomunistické hnutí Svaz mladých demokratů (Fidesz), jež podporovalo rozvoj tržní ekonomiky a evropské integrace.⁷³ V roce 1989 obdržel stipendium (sponzorované Sorosovou nadací)⁷⁴ za účelem studia oboru politické filosofie na Univerzitě v Oxfordu, přičemž studium nedokončil z důvodů blížících se voleb v roce 1990.⁷⁵ Úspěch a ovace sklídl za projev na smuteční slavnosti na počest bývalého premiéra Imre Nagyho,⁷⁶ jehož obsahem bylo volání po uspořádání svobodných voleb a odchod sovětských vojsk z tehdejší Maďarské lidové republiky.⁷⁷ Lze usuzovat, že Orbán do politiky vstupoval s odhodláním šířit liberální hodnoty. Autoři článku uveřejněného v publikaci *New Internationalist* podrobují Orbánovu opovázlivost označit sebe samého za klíčovou osobnost post-komunistického politického dění v Maďarsku a změnu politické orientace v průběhu jeho kariéry kritice.⁷⁸

V první polovině 90. let se liberální Fidesz řadil k vedlejším politickým stranám s podporou nižší než 10% voličských hlasů.⁷⁹ Po neúspěchu strany Fidesz ve volbách 1994 se její liberální kosmopolitně orientovaná ideologie transformovala „na středopravicovou konzervativní formaci s křesťansko-demokratickou orientací s prvky nacionalismu a důrazem na obhajobu práv maďarských menšin v zahraničí.“⁸⁰ „Obhajovala nutnost ochrany maďarského jazyka a kultury a potřebu silné role církve. Ekonomická politika Fideszu byla

⁷³Encyclopædia Britannica. *Fidesz*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Fidesz#ref894128>

⁷⁴Open Society Foundations - Jedná se o síť nadací založenou finančníkem a filantropem Georgem Sorosem. Náplní nadací je poskytování grantů a stipendií společnostem i jednotlivcům, aby jim bylo umožněno pracovat na projektech podporujících rozvoj hodnot otevřené společnosti (jedná se například o podporu šíření lidských práv, demokracie, nebo snížení diskriminace ať už pohlavní, rasové, náboženské, atd.) (George Soros. *Our Mission*. Dostupné z: <https://www.opensocietyfoundations.org/about/mission-values>)

⁷⁵Encyclopædia Britannica. *Viktor Orbán: PRIME MINISTER OF HUNGARY*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Viktor-Orban>

⁷⁶Encyclopædia Britannica. *Hungary*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Hungary/History#ref931291>

⁷⁷Encyclopædia Britannica. *Viktor Orbán: PRIME MINISTER OF HUNGARY*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Viktor-Orban>

⁷⁸Academic Search Complete. *Viktor Orban*. *New Internationalist*. Dostupné z: Ipswich

⁷⁹Hloušek, Vít; Kopeček, Lubomír; Chytilík, Roman. *Politické strany moderní Evropy. Analýza stranicko-politických systémů*. s. 492

⁸⁰Hrdličková, Blanka. *Maďarsko: Pravicové reformy pod taktovkou socialistů*. s. 83

liberální.⁸¹⁸² Díky inkorporaci menších pravicových formací a konkurenčních stran do Fideszu se strana propracovala do role leadera maďarské pravice.⁸³⁸⁴ Od této taktiky si slibovala růst elektorátu v následujících volbách 1998, což se podařilo. Orbán se chopil funkce premiéra dohlížející na přistoupení Maďarska do NATO v roce 1999 a přístupová vyjednávání s EU.⁸⁵

Průlom nového tisíciletí přinesl maďarské pravici osm let strávených opět v opozici a zemi ekonomický kolaps. V průběhu turbulentního období byl Orbán dvakrát sesazen z pozice předsedu strany Fidesz. Postupně se strana posunula blíže k obhajobě konzervativních a národních hodnot.⁸⁶

3.2 Z role vůdce opozice premiérem

Politická kampaň strany Fidesz před volbami 2006 se sloganem „*pracovní místa, domov a rodina*“ připomínala ideologii křesťansko - demokratických evropských politických stran (Fidesz byl jedním z členů EPP⁸⁷). Volební manifest volal po ekonomických reformách, obsahoval závazek splnění podmínky přijetí jednotné evropské měny do roku 2008, strana se zavazovala snížit daňové zatížení pro rodiny a podniky, přičemž souběžně s růstem HDP měly růst mzdy. „*V roce 2006 byl ekonomický profil levicových stran pravicový, naopak ekonomická politika pravice byla do značné míry levicová.*“⁸⁸ Po volbách 2006 (výsledky viz. v tabulce č. 1) se se ziskem nadpoloviční většiny k moci dostává liberálně-sociální koalice (MSZP spolu se SZDSZ) v čele s premiérem Gyurcsánym, Orbán si se svojí kampaní zajistil roli vůdce opozice.⁸⁹

Strana	Volební preference stran v mandátech (z celkových 386)	Volební preference stran v procentech
MSZP	186	43,21%
Fidesz-KDNP	164	42,03%
SZDSZ	18	6,50%
MDF	11	5,04%

⁸¹DOKULILOVÁ, Magdalena. *Fidesz a Evropská unie*. s. 25

⁸²Hloušek, Vít; Kopeček, Lubomír; Chytilík, Roman. *Politické strany moderní Evropy. Analýza stranicko-politických systémů*. s. 492-493

⁸³DOKULILOVÁ, Magdalena. *Fidesz a Evropská unie*. s. 26

⁸⁴Hloušek, Vít; Kopeček, Lubomír; Chytilík, Roman. *Politické strany moderní Evropy. Analýza stranicko-politických systémů*. s. 492

⁸⁵Encyclopædia Britannica. *Viktor Orbán: PRIME MINISTER OF HUNGARY*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Viktor-Orban>

⁸⁶DOKULILOVÁ, Magdalena. *Fidesz a Evropská unie*. s. 25

⁸⁷Jedná se o středo-pravicovou stranou. Jejím krédem je silná Evropa založena na federálním modelu, jenž se opírá o principy subsidiarity.

(EPP. *Founded in 1976*. Dostupné z: <http://www.epp.eu/about-us/history/>)

⁸⁸DOKULILOVÁ, Magdalena. *Fidesz a Evropská unie*. s. 43

⁸⁹Rácz, András: *Hungary. The Foreign Policy Element in the Parliamentary Elections*. s. 47-48

Tabulka č. 2: Preference stran, které překročily klauzuli 5% v roce 2006⁹⁰⁹¹

Gyurcsányho politická pověst „narazila na kosu“, když v tajném povolebním proslovu k Maďarské socialistické straně vyřkl: „*Evidentně jsme v minulém roce a půl či dvou letech lhali [...] Maďarsko se podařilo udržet nad vodou jedině díky boží prozřetelnosti, spoustě peněz ve světovém hospodářství a stovkám podvodů, které nemusíte veřejně přiznávat. [...] Místo toho jsme lhali ránem, lhali jsme dnem a lhali jsme nocí.*“⁹² I navzdory skandálu se Gyurcsány v pozici premiéra rozhodl setrvat. Zmíněné události přiměly Orbána k agresivnější politické kampani, v rámci které se nezaměřoval na kroky, které by uskutečnil po dosažení vítězství, ale na předešlých osm let vlády Socialistů, které podroboval kritice. Podpořil protivládní demonstrace a vyzval EPP k vydání rezoluce na odstoupení maďarské vlády. Orbán se snažil komunální volby změnit v referendum proti Gyurcsánymu, avšak to se mu nepodařilo.⁹³ Až po neúspěšné snaze o záchranu upadající maďarské ekonomiky silně zasažené světovou finanční krizí a ztráty důvěry u veřejnosti Gyurcsány podává v roce 2009 demisi a funkce premiéra připadla Gordonovi Bajnaiemu, který do té doby působil na pozici ministra financí. Vláda Bajnaie své volební období završila s prestiží vlády s mnohými korupčními skandály.⁹⁴ Čím více se schylovalo k volbám v dubnu 2010, Orbánova popularita rostla. Politolog László Kéri se nechal slyšet, že předvolební otázkou nebylo, zda Fidesz vyhraje, ale spíše kolik procent ve volbách obdrží.

6. dubna 2010 se ziskem ústavní dvoutřetinové většiny, tedy 67,88% voličských hlasů, aliance Fidesz-KDNP předčila dosud vládnoucí Socialisty.⁹⁵ Do parlamentu se proboujovala krajně-pravicová strana Jobbik - Hnutí za lepší Maďarsko (pro podrobnější výsledky viz. tabulka č. 2).

Postupu Jobbiku do parlamentu, jako náznaku narůstajícího nacionálního smýšlení v zemi, je vhodné věnovat pozornost. Maďarský nacionalismus není pouze výsledkem sběhu současných událostí. Z historie je zřejmé, že i navzdory neustálému boji za vlastní národ (ať už v rámci Rakousko-Uherska, v průběhu druhé světové války při příležitosti nacistické invaze a dále sovětské invaze) se Maďaři nikdy nevzdali, bojovali za svoji autonomii,

---

⁹⁰KLEPÁČOVÁ, Darina. *Vývoj maďarského stranického systému a volby 2006*. s. 36

⁹¹Election Resources on the Internet. *April 9-23, 2006 National Assembly Election Results - Hungary Totals*. Dostupné z: <http://www.electionresources.org/hu/assembly.php?election=2006>

⁹²BBC. *Excerpts: Hungarian 'lies' speech*. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5359546.stm>

⁹³Prof Nick Sitter, Dr Agnes Batory. *ELECTION BRIEFING No 28 EUROPE AND THE HUNGARIAN ELECTIONS OF APRIL 2006*. s. 11

⁹⁴Ibid. s. 2

⁹⁵Encyclopædia Britannica. *Viktor Orbán: PRIME MINISTER OF HUNGARY*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Viktor-Orban>

dokázali si uchovat svoji identitu, jazyk a kulturu, což mluví o silně zakořeněném nacionálním cítění v zemi zesíleném frustrací Trianonskou smlouvou z roku 1920. Zvýšená míra nacionalismu v průběhu voleb 2010 mohla být zapříčiněna nejen historickými důvody, ale také negativní ekonomickou situací, která nastala díky světové finanční krizi a v důsledku zkrachovalo 23 000 společností v Maďarsku.⁹⁶ Euforii po vstupu do EU a hrdost z liberalizace a integrace maďarské ekonomiky vystřídalo zklamání, neboť nedošlo k naplnění očekávání prosperity do budoucna. Kampaň Jobbiku se dotýkala pro národ choulostivých témat, například hlásali anti-Evropské myšlenky (zaměřené proti další integraci a globalizaci), neboť zájmem strany bylo vytvořit „*Evropu národů*“. Hodně vypovídající byl jejich volební slogan: „*Radikální změnou k národnímu sebeurčení a sociální spravedlnosti.*“⁹⁷ Svou kampaní zabrousili do aféry bývalého premiéra Gyurcsányho, kterého chtěli poslat do vězení. Neponechali stranou ani stále diskutované téma romské problematiky v zemi a požadovali zdanění nadnárodních společností.

Orbán svou vlasteneckou a ofenzivní kampaní se slogany jako: „*Nadešel ten čas, Maďarsko,*“ „*Schopnost každého člověka se postarat o svoji rodinu*“ nebo „*Poctivé pracovní místa a poctivé mzdy*“ doslova převálcoval defenzivní kampaň sociální koalice.⁹⁸

Strana	Volební preference stran v mandátech (z celkových 386)	Volební preference stran v procentech
Fidesz-KDNP	262	67,88%
MSZP	59	15,28%
Jobbik	47	12,18%

Tabulka č. 3: Preference stran, které se probjovaly do parlamentu v roce 2010⁹⁹

⁹⁶Dünya. *Bu ülkede her gün 50'den fazla şirket iflas ediyor.* Dostupné z: <http://www.dunya.com/dunya/bu-ulkede-her-gun-50039den-fazla-sirket-iflas-ediyor-haberi-166453>

⁹⁷Dr Agnes Batory. *ELECTION BRIEFING No 51 EUROPE AND THE HUNGARIAN PARLIAMENTARY ELECTIONS OF APRIL 2010.* s. 5-6

⁹⁸Ibid. s. 4-5

⁹⁹Tamas Sardi. *Parliamentary elections in Hungary- The results and political implications.* s. 3

4. „Orbánomics“ a mezinárodní vztahy Maďarska 2010-2014

4.1 Odvážné změny „orbánomics“

Finanční krize všeobecně vytvořila paradox, kdy se stále více propojené a vzájemně závislé státy uchýlí buďto k ještě větší kooperaci nebo se vydají vlastní cestou ekonomického nacionalismu. Nově zvolený premiér Orbán měl jasno. V proslovu před parlamentem označil výsledky voleb jako „*revoluci ústavy*“, slíbil, že příchozí vláda „*změní starý systém*“ a skutečně se tak stalo.¹⁰⁰ Orbán ač premiér země s malou ekonomikou se rozhodl i přes probíhající integraci Maďarska do EU a vnějšímu mezinárodnímu nátlaku implementovat univerzální pravidla nepodléhat mainstreamovým řešením a zavedl vlastní hospodářsko-politická opatření. Za tímto účelem byl ustaven Národní konzultativní orgán a parlamentní ad hoc výbor pro přípravu ústavy, který zahájil činnost dne 20. července 2010 a vypracoval koncept ústavy, který se posléze stal pouze pracovním dokumentem. V mezidobí Fidesz-KDNP vypracovaly návrh ústavy, který byl předložen maďarskému parlamentu

Júlia Király, maďarská ekonomka a bývalá místopředsedkyně MNB, hovoří o „*orbánomics*“ jako o hospodářsko-politickém rámci, který má za důsledek:

- právní nejistotu (ta je způsobena prasklinami v právním systému, nápravě legislativy ex post);
- nedostatek transparentnosti (ten vzniká v důsledku vytváření zákonů a provádění akcí bez jakéhokoliv vysvětlení, tajných rozhodnutí vlády, nejméně transparentního rozpočtového systému);
- nedostatek kontroly a vyváženosti (snížením počtu institucí a jejich nezávislosti a jako příklady autorka uvádí změny v legislativě týkající se Ústavního soudu, MNB, antitrustových zákonů, Státního kontrolního úřadu, Fiskální rady, které zůstávají formálně nezávislé, avšak autorka tvrdí, že existuje podezření o vládní manipulaci s těmito orgány);
- vznik deficitu rovných podmínek, tedy diskriminace;
- státní intervence v každodenním obchodě, tj. preferování netržních podmínek.¹⁰¹

¹⁰⁰Business Source Complete. *Leader Biography. Hungary Country Review*. s. 64

¹⁰¹JÚLIA KIRÁLY. *JÚLIA KIRÁLY: THE NOT SURPRISING ECONOMIC SLOWDOWN*. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/>

4.1.1 Změna legislativy

Ihned po vítězství ve volbách se Orbán pouští do změny legislativy i za podmínek, že riskuje žalobu ze strany EU.¹⁰² Návrh **nové ústavy** (označované jako „*Orbánův systém*“) byl předložen do parlamentu 14. března 2011 a již 18. dubna ji parlament schválil. Nová ústava vešla v platnost k 1. lednu 2012.

Název Maďarské republiky se změnil na Maďarsko.¹⁰³ Dle nové ústavy se z Maďarska stává parlamentní republika. Ústava „*rozšířila pravomoci centrální banky o možnost působit jako finanční regulátor, zavázala parlament k transparentnímu a udržitelnému rozpočtu, reformovala moc soudní a v neposlední řadě posílila výkonnou moc, kterou reprezentuje premiér Viktor Orbán a jeho strana Fidesz.*“¹⁰⁴

Aliance Fidesz-KDNP návrhy zákonů předkládala parlamentu na poslední chvíli, nebyl čas na zaujetí postoje vůči návrhům. Uvedení zákona v platnost vyžadovalo již pouhou dvoutřetinovou většinu parlamentu, tudíž aliance nemusela s opozicí nic konzultovat. Docházelo k přeskočení konzultačních procesů. Proces schvalování zákonů byl zkrácen: od návrhu přímo ke schválení. V průběhu prvních 20 měsíců vláda vydala 365 zákonů.¹⁰⁵

„Mediální zákon“

1. ledna 2011 vešel v platnost zákon regulující média.¹⁰⁶ Díky tomuto zákonu vznikaly instituce pro kontrolu zpravodajských agentur, měl být vytvořen „*Úřad pro národní média a telekomunikace*“ (NMHH) a post předsedy („superregulátora“) „*Mediální rady*“, která je součástí NMHH. „Superregulátor“ měl být volen premiérem na 9 let. Díky nově vzniklé funkci „superregulátora“ (s pravomocemi provádět výběrová řízení, vydávat licence, sledovat a monitorovat média, vydávat sankce) měli maďarští političtí aktéři přímou kontrolu nad veřejnoprávními médii.¹⁰⁷

Legální cestou bylo znemožněno vysílat opozičnímu rádiu „*Klubrádió*“ mimo hlavního města Budapešť, náhle a nečekaně bylo ukončeno vydávání největšího opozičního

¹⁰²BBC. *Hungary profile - timeline*. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-17383522>

¹⁰³Tereza Česká. *MAĎARSKO PARLAMENTNÍ VOLBY 2014*. s. 2

¹⁰⁴Jiří Handl. *Maďarská ústava v zajetí moci*. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/22154/clanek/madarska-ustava-v-zajeti-emoci/>

¹⁰⁵Miklós Bánkuti, Tamás Dombos, Zoltán Fleck, Gábor Halmai, Krisztina Rozgonyi, Balázs Majtényi, László Majtényi, Eszter Polgári, Kim Lane Scheppelle, Bernadette Somody, Renáta Uitz. *Opinion on Hungary's New Constitutional Order: Amicus Brief for the Venice Commission on the Transitional Provisions of the Fundamental Law and the Key Cardinal Laws*. s. 6

¹⁰⁶BBC. *Hungary profile - timeline*. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-17383522>

¹⁰⁷Miklós Bánkuti, Tamás Dombos, Zoltán Fleck, Gábor Halmai, Krisztina Rozgonyi, Balázs Majtényi, László Majtényi, Eszter Polgári, Kim Lane Scheppelle, Bernadette Somody, Renáta Uitz. *Opinion on Hungary's New Constitutional Order: Amicus Brief for the Venice Commission on the Transitional Provisions of the Fundamental Law and the Key Cardinal Laws*. s. 33

deníku „*Népszabadság*“.¹⁰⁸ Strana Fidesz zahájila hromadné propouštění, které „*souviselo se sloučením maďarské tiskové agentury, televize MTV, Duna-TV a maďarského rozhlasu do jednoho konglomerátu. [...] Vedení MTVA odůvodnilo propouštění finančními problémy a snahou o zvýšení kvality a rentability.*“¹⁰⁹

Tento krok se dá považovat za projev ekonomického nacionalismu. Orbán tak mohl šířit jeho národně orientované konzervativní myšlenky skrze média a zároveň mít pod kontrolou novináře, které v případě negativní kritiky jeho politiky mohl kdykoliv propustit. Propagandou „*orbánomics*“ chtěl vzbudit u široké veřejnosti dojem, že právě jeho politika představovala jedinou správnou cestu boje za národní zájmy. Tato přímá kontrola médií znesnadňovala opozici boj proti koaliční supervětšině.

Zákon o parlamentních volbách

Koncem roku 2011 se změnil volební zákon. Počet členů Národního shromáždění „*se po ústavní změně razantně snížil z původních 386 poslanců na současných 199 poslanců.*“¹¹⁰ Nově mohly volit i maďarští občané bez trvalého pobytu na území Maďarska, pouze však maďarské strany – tzv. reprezentace bez taxace. Strana Fidesz čelila podezření z „*gerrymanderingu*“ – podezření o účelovém překreslení hranic volebních okrsků tak, aby Orbánova vláda zvýhodnila sebe sama v budoucích volbách „*(např. díky koncentraci vlastních voličů, kteří se pak stanou největší menšinou, jež postačuje k zisku mandátu).*“¹¹¹ „*V lednu 2013 Ústavní soud shledal některá ustanovení volebního zákona jako protiústavní, zrušil např. povinnost voličské registrace nejpozději 15 dní před volbami nebo omezení vysílání volebních spotů pouze ve veřejnoprávních médiích.*“¹¹² Jednalo se o právní akt, který bylo možné změnit pouze za souhlasu dvoutřetinové většiny, to znamená, že až přijde do úřadu jiná vláda, bude pro ni velmi obtížné hranice volebních okrsků změnit nazpět.

Zákon o právech národností

Z ústavy 1989 je zřejmé, že osobou zodpovědnou za ochranu práv národnostních menšin je nezávislý a specializovaný ombudsman. Nyní již ústava nepoužívá pojmy jako národnostní a etnická menšina, od teď už jen „*národnosti.*“ „*Národnostní zákon*“ (2011) je pozměňovacím návrhem dřívějšího „*Zákona menšin*“ (Minority Act). Nová ústava je kontroverzní ihned od první věty: „*My, příslušníci maďarského národa...*“ – naznačuje, že

¹⁰⁸Zsolt Kapelner. *JE V MAĎARSKU SVOBODA TISKU? Konec opozičního deníku Népszabadság*. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2016/22/je-v-madarsku-svoboda-tisku>

¹⁰⁹ČT24. *Maďarsko zahájilo masové veřejnoprávní čistky*. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1248007-madarsko-zahajilo-masove-verejnopravni-cistky>

¹¹⁰Tereza Česká. *MAĎARSKO PARLAMENTNÍ VOLBY 2014*. s. 2

¹¹¹Ibid. s. 4

¹¹²Ibid. s. 3

příslušníci „jiných národů žijící s námi“ nejsou součástí lidu, který se podílel na vzniku ústavy. Již v samotná ústava se tedy vymezuje vůči ne-Maďarům. Ústava by však měla být vnímána jako výsledek demokraticky vyjádřené vůle všech občanů, nikoliv jen dominantní skupiny.¹¹³

Dřívější funkce ombudsmana pro národnostní menšiny byla zrušena, jeho kompetence i úřad byly převedeny na „*Úřad komisaře pro základní práva*“. V rámci tohoto úřadu vznikl post „*Zástupce komisaře pro ochranu národnostních práv*“, jehož jmenuje parlament dvoutřetinovou většinou, tudíž se jedná o jednu ze státních institucí, nad níž vláda převzala moc.¹¹⁴

Zákon o ústavním soudu

Stížnosti na ústavní soud do doby změny legislativy mohl podávat kdokoliv (pravidlo „*acto popularis*“), od roku 2012 napadnout neplatnost právní normy měla právo pouze osoba přímo dotčena. Problém řešil ústavní soud, avšak nejasně vytyčené možnosti podání stížnosti k ústavnímu soudu vytvářely legislativní bublinu.

Podle nového zákona vládní většina, bez předešlé konzultace s opozicí, může jmenovat všechny ústavní soudce. Aliance nominovala 6 ústavních soudců bez ohledu na jejich předešlé zkušenosti. Nová předsedkyně „*Národního úřadu pro soudnictví*“ (jmenovaná vládou na 9 let), shodou okolností manželka jednoho z autorů ústavy, určovala konkrétním soudům konkrétní případy, kterými se měly zabývat, a to i za podmínek, že soud nebyl kompetentní v projednávané problematice. Systém kolektivního rozhodování byl změněn na nevyvážené rozhodování jedné osoby, která má pravomoci týkající se provozního řízení soudů, lidských zdrojů, rozpočtu a přidělování případů, a tak soudnictví ztrácí transparentnost.¹¹⁵

Znovu se začaly vyšetřovat staré soudní rozhodnutí. Parlament zastavil všechna přístupová jednání jmenovaných soudců, tito byli nahrazeni nově vybranými soudci ve zkráceném jednání.¹¹⁶ Struktura, kompetence a personální obsazení úřadu, na kterém by měli pracovat naprosto politicky nezávislí soudci, bylo měněno rozhodnutím tehdejší vlády. Od doby, kdy se Orbán dostal k moci, vláda několikrát odebrala leadery nezávislých institucí

¹¹³Vladimíra Pejchalová Grünwaldová. *Benátská komise stanovisko k nové ústavě Maďarska*. s. 7

¹¹⁴Miklós Bánkuti, Tamás Dombos, Zoltán Fleck, Gábor Halmai, Krisztina Rozgonyi, Balázs Majtényi, László Majtényi, Eszter Polgári, Kim Lane Scheppelle, Bernadette Somody, Renáta Uitz. *Opinion on Hungary's New Constitutional Order: Amicus Brief for the Venice Commission on the Transitional Provisions of the Fundamental Law and the Key Cardinal Laws*. s. 53

¹¹⁵Evropská komise. *Evropská komise s Maďarskem zahajuje zrychlené řízení pro porušení práva ohledně nezávislosti jeho centrální banky a orgánů pověřených ochranou údajů, jakož i ohledně opatření, jež zasahují do nezávislosti soudů*. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-24_cs.htm

¹¹⁶Ibid. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-24_cs.htm

před tím, než vypršelo jejich funkční období (Národní volební výbor, ombudsman pro lidská práva, předseda nejvyššího soudu). Docházelo k podlomení autority instituce, která byla odpovědná za provádění dohledu nad legislativou, respektive jejího souladu s mezinárodním právem. Mezinárodní instituce takto ztrácely nepřímý nástroj ovlivňování situace v zemi, což byl jeden z principů strategie ekonomického nacionalismu.

Zákon o centrální bance

Navrhovat viceguvernéry dle nového zákona již nepřináleželo guvernérovi ale premiérovi. Narážíme zde na problém ohrožení nezávislosti této instituce skrze zásah do personálního složení instituce. Došlo k navyšování počtu členů „*Rady pro měnovou politiku*“, která měla v kompetenci výši úrokových sazeb. Dříve složení tohoto orgánu ovlivňovala jak vláda, tak i centrální banka, po změně zákona bylo složení orgánu plně závislé na rozhodnutí vlády, která si na pozice dosadila své jmenované. Centrální banka měla být sloučena s „*Maďarským úřadem pro dohled nad finančními službami*“ (HFSA). Dle Evropské komise „*sloučení samotné nepředstavuje problém. Guvernér by se však stal viceprezidentem nového subjektu, a tudíž by se jednalo o strukturální zásah do jeho nezávislosti.*“¹¹⁷

Orbán se neštítí podkopávat autoritu MNB a pouští se do boje s guvernérem Andrássem Simorem. Útočí na Simora kvůli jeho nedostatečně rychlé stimulaci ekonomiky, dokonce se vyjádřil, že kdyby mohl, sesadil by Simora z funkce s argumentem: „*Chci být hrdý na ústavu a její manažery*“, dodává, že by rád viděl měnovou politiku MNB uvolněnější: „*Aniž bych se snažil říkat centrální bance, co má dělat... Klíčovou otázkou je, aby úrokové sazby klesly.*“¹¹⁸ Útoky se stupňovaly, když se vláda snažila vykreslit Simora jako zámožného člověka se společností sídlící na Kypru, který nemá zájem o blaho vlastního národa.¹¹⁹ Orbán také sáhl na platy zaměstnanců MNB. Simor dokonce pracoval s platem jednoho forintu měsíčně, svůj dosavadní výdělek. Ochota věnovat jeho mzdu studentům ekonomie se stala pro evropské leadery symbolem jeho nezkorumpovanosti a zájmu udržet MNB nezávislou. Byl odhodlán setrvat v úřadu až do konce jeho funkčního období, což se mu také podařilo.¹²⁰ Po Simorovi v roce 2013 obsadil pozici guvernéra MNB Orbánův

¹¹⁷Ibid. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-24_cs.htm

¹¹⁸Martin Tesař. *Slova Budapešti o „nezdravém“ zahraničním vlastnictví bank sráží forint*. Dostupné z: <https://www.patria.cz/zpravodajstvi/2287371/slova-budapesti-o-nezdravem-zahranicnim-vlastnictvi-bank-srazi-forint.html>

¹¹⁹Political Capital. *Opposition Attacks*. Dostupné z: http://www.politicalcapital.hu/news.php?article_read=1&article_id=184

¹²⁰Kester Eddy. *Hungary's central bank head offers to work for a forint a month*. Dostupné z: <http://blogs.ft.com/beyond-brics/2012/02/27/hungary-central-bank-governor-offers-to-work-for-one-forint/>

spojenec György Matolcsy, Orbán se tak nepřímou dostává ke kontrole nad měnovou politikou státu.¹²¹

Zákon o centrální bance měl dále za následek pozastavení vyjednávání o půjčce s EU a IMF.¹²² Orbán nadále odmítal IMF kondicionalitu, v maďarském rozhlasu prohlásil: „Pokud nám IMF dá záchrannou síť, půjdeme do dalšího období s větší sebedůvěrou a budeme lépe zajištěni, ale v případě, že k takové dohodě nedojde, tuto situaci ustojíme.“¹²³

V rámci takových změn politiky je možné spatřovat znaky ekonomického nacionalismu, a to podkopáváním autority nezávislé MNB a odmítáním se přizpůsobit nátlaku mezinárodních institucí implementovat jimi určená pravidla. EU tlačila na Orbána, aby tento pokřivený zákon napravil.

Zákon o právu na ochranu údajů a informační svobodě

Maďarsko byla jednou z prvních zemí implementující do legislativy dvě základní svobody týkající se informací (ochrana osobních údajů, svoboda informací), které existují spolu ve vzájemném respektu. EU trvá na tom, aby byl v každém členském státě zřízen orgán, který bude kontrolovat dodržování směrnic. Díky reorganizaci legislativy došlo k předčasnému ukončení funkčního období komisaře pro ochranu údajů v Maďarsku. „Do roku 2014, kdy končí funkční období současného komisaře, nebyla přijata žádná předběžná opatření. Nová pravidla rovněž připouštějí, aby předseda vlády a prezident mohli nového inspektora zbavit funkce z libovolných důvodů.“¹²⁴

Zákon o ochraně rodiny

Nová ústava je více konzervativní a objevují se v ní často náboženské prvky, pramenící z křesťanství. Manželství je definováno jako dobrovolný svazek mezi mužem a ženou a předpokladem pro fungující rodinu.¹²⁵ Zákon také zajišťuje právní ochranu embryu jako plnohodnotnému člověku. Mnozí tento zákon označují jako nedemokratický. Orbán tímto zákonem zasahuje do sociální oblasti a změnou zákona se snaží šířit mezi národ jeho konzervativní názory.

¹²¹Tom Bowker. *Former Hungarian deputy says police investigation is the 'craziest thing I have ever seen'*. Dostupné z: <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2318034/former-hungarian-deputy-says-police-investigation-is-the-craziest-thing-i-have-ever-seen>

¹²²euractiv.cz. *Maďarsko ignoruje EU a MMF. Schválilo zákon o centrální bance*. Dostupné z: <http://euractiv.cz/clanky/ekonomika-a-euro/madarsko-ignoruje-eu-a-mmf-schvalilo-zakon-o-centralni-bance-009468/>

¹²³Ibid. Dostupné z: <http://euractiv.cz/clanky/ekonomika-a-euro/madarsko-ignoruje-eu-a-mmf-schvalilo-zakon-o-centralni-bance-009468/>

¹²⁴Evropská komise. *Evropská komise s Maďarskem zahajuje zrychlené řízení pro porušení práva ohledně nezávislosti jeho centrální banky a orgánů pověřených ochranou údajů, jakož i ohledně opatření, jež zasahují do nezávislosti soudů*. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-24_cs.htm

¹²⁵Jiří Handl. *Maďarská ústava v zajetí moci*. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/22154/clanek/madarska-ustava-v-zajeti-emoci/>

4.1.2 Ekonomická opatření

Odkládání přijetí eura a odrazování od půjček v cizích měnách

Maďarsko plánovalo vstup do eurozóny 1. ledna 2010, avšak z důvodu nenaplnění konvergenčních kritérií, kterých dodržování zavedlo Maďarsko do dluhové situace, přistoupení nebylo v daném termínu uskutečnitelné. V roce 2013 se Orbán nechal slyšet, že o zavedení eura bude země usilovat nejdříve za 30 let.¹²⁶ Ponechávání si vlastní měny, jakožto symbolu prosazení požadavku suverenity státu, byl důkazem o uplatňování strategie ekonomického nacionalismu v rámci maďarské hospodářské politiky.

Zahraniční banky se ve východní Evropě staly dominantními klíčovými institucemi pro rozvoj ekonomiky těchto zemí, to se změnilo v letech 2005-2008 v důsledku vzniku finančních bublin způsobených zahraničními půjčkami. S vypuknutím finanční krize a s ní spojené krize státního dluhu se mateřské banky rozhodly omezit půjčky nejen v Maďarsku, ale v celé střední a východní Evropě.¹²⁷ Banky v cizím vlastnictví byly asi nejjednodušším cílem. Orbánovi zdůrazňuje fakt, že právě zahraniční banky přenesly devastující účinky krize na maďarské domácnosti a podniky: *„Významná část maďarského bankovního systému je v zahraničních rukách. Když zasáhnou bankovní problémy, zahraniční banky začnou komplikace řešit snižováním objemu úvěrů v zahraničních zemích, [...] Čím vážnější jsou problémy bankovního systému, tím drastičtější a rychlejší jsou škrtů úvěrů, což odstraní podniky v zemi od úvěrových trhů.“*¹²⁸

MNB mělo za to, že půjčovat si v cizí měně bylo nebezpečné hlavně z důvodu proměnlivosti směnného kurzu a nečekaným pohybům ve výši úrokových sazeb, které mohly způsobit platební neschopnost dlužníků. Za poslední roky byly půjčky ve švýcarském franku a japonském jenu na trhu dominující. Orbán varuje, že *„není zdravé, aby vlastníky maďarského bankovního systému byly zahraniční bankovní domy do té míry, jako je tomu nyní. Protože se nám to vrátí zvláště v krizových situacích.“*¹²⁹ Tyto faktory dělaly

---

¹²⁶Sean Sinico. *In Berlin, Orbán discusses Hungary's role in Europe*. Dostupné z: <http://www.dw.com/en/in-berlin-orban-discusses-hungarys-role-in-europe/a-16299445>

¹²⁷European Bank for Reconstruction and Development. *Transition Report 2012: Integration Across Borders*. London.

¹²⁸Martin Tesař. *Slova Budapešti o „nezdravém“ zahraničním vlastnictví bank sráží forint*. Dostupné z: <https://www.patria.cz/zpravodajstvi/2287371/slova-budapesti-o-nezdravem-zahranicnim-vlastnictvi-bank-srazi-forint.html>

¹²⁹Martin Tesař. *Slova Budapešti o „nezdravém“ zahraničním vlastnictví bank sráží forint*. Dostupné z: <https://www.patria.cz/zpravodajstvi/2287371/slova-budapesti-o-nezdravem-zahranicnim-vlastnictvi-bank-srazi-forint.html>

maďarskou ekonomiku zranitelnější při tak vysokém veřejném dluhu.¹³⁰ Krokem k potlačení zahraničního vlivu a obnově důležité role státu v bankovníctví mělo být založení nové státní banky hájící národní zájmy. Orbán se vyjádřil, že by měla být alespoň polovina kapitálu (bankovního sektoru) v domácím vlastnictví, neboť zahraničním subjektům šlo pouze o profit a snažil se implementovat zákaz poskytování půjček v cizích měnách do legislativy, což by znamenalo diskriminaci zahraničních subjektů.¹³¹

„Vláda nařídila bankám podílet se na sanaci těchto úvěrů snížením úrokové sazby a převodem na HUF sníženým směnným kurzem (kurz 250 HUF/EUR)¹³². I když je tento krok nákladný, částečně prospěje i bankám, a to z hlediska zvýšení jejich kapitálové přiměřenosti.“¹³³ Došlo k nucenému převodu devizových hypoték na forinty. MNB poskytla 250 miliard forintů komerčním bankám k refinancování SME lending (půjček malých a středních podniků) na forinty.¹³⁴ Toto převedení, částečně vynucené vládou, hradily banky ze svých rezerv, pokryly tak 25% snížení dluhu a utrpěly krátkodobé ztráty. Jako kompenzaci jim následně vláda umožnila odečíst si 30 % z bankovních daní za předcházející rok.¹³⁵¹³⁶ „Opatření zachránily dlužníky i věřitele před těžkými dopady dramatického zpevnění švýcarského franku z počátku roku 2015, uvedla agentura Reuters.“¹³⁷ Oficiálně, dle slov Orbána, opatření měla vést k proporčnímu rozdělení finanční veřejné zátěže plynoucí z deficitu státního rozpočtu mezi nadnárodní instituce a Maďary. Neoficiálně však můžeme hovořit o jasně viditelných indikátorech ekonomického nacionalismu, jako jsou ochrana národní ekonomiky skrze implementování diskriminačních opatření vůči zahraničně vlastněným finančním institucím a převádění hypoték do vlastní měny, jakožto ochrany před dalším přeléváním krize světové ekonomiky do Maďarska.

¹³⁰MNB. *Proposal by the Magyar Nemzeti Bank to regulate foreign currency lending*. Dostupné z: <https://www.mnb.hu/en/pressroom/press-releases/press-releases-2009/proposal-by-the-magyar-nemzeti-bank-to-regulate-foreign-currency-lending>

¹³¹Luboš Palata, *Orbán dál posiluje „národní kapitalismus“, založí novou státní banku*. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/orban-chce-polovinu-bank-do-madarskych-rukou-f3c-/eko-zahranicni.aspx?c=A121128_132626_zahranicni_pul

¹³²Filip Horáček. *Maďarské harakiri: země si razí cestu k izolaci a úplné nedůvěře trhu* Zdroj: http://ekonomika.idnes.cz/madarske-harakiri-zeme-si-razi-cestu-k-izolaci-a-uplne-neduvere-trhu-113-/eko_euro.aspx?c=A120112_162325_eko_euro_fih. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/madarske-harakiri-zeme-si-razi-cestu-k-izolaci-a-uplne-neduvere-trhu-113-/eko_euro.aspx?c=A120112_162325_eko_euro_fih

¹³³Marek Hatlapatka, Tomáš Menčík, Ladislav Klobása. *ANALÝZA DOPADU ZVAŽOVANÉHO ZAVEDENÍ SEKTOROVÝCH DANÍ* [online]. str. 36

¹³⁴Central Banking. *Hungary launches \$2bn scheme to boost SME lending*. Dostupné z: <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2259329/hungary-launches-radical-usd2bn-scheme-to-boost-sme-lending>

¹³⁵Metzl, Bc. Jan. *Vývoj vztahů Maďarska a MMF v období mezi lety 2007–2013*. s. 33

¹³⁶Ibid. s. 38

¹³⁷ČTK *Maďarské banky převedou spotřebitelské úvěry na forinty*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/madarske-banky-prevedou-spotrebitelske-uvery-na-forinty/r-9bf8a32a467511e5b6b20025900fea04/>

Hospodářské reformy

Součástí změn je zavedení rovné 16% dani z příjmů, zvýšení minimální mzdy o 18%, snížení platů státních zaměstnanců, snížení daní pro malé podniky, snížení výdajů na sociální politiku, zákaz hypotečních úvěrů v cizích měnách atd. Dále Orbán zavádí daň z finančních transakcí (0,3%, pro hotovostní transakce 0,6%), 27% daň z přidané hodnoty a bankovní daň, které dosahovaly nejvyšších hodnot napříč Evropou.¹³⁸¹³⁹ V roce 2012 bankovní daň dosahovala výši 0,5% z aktiv bank a měla ročně vynést 200 miliard forintů z finančního sektoru, jejichž účelem je spíše sloužit jako akutní překrytí státního schodku neboli dočasný přísun prostředků do státního rozpočtu. V souvislosti se zavedením daně se hovoří o zvýšení poplatků bank za poskytované služby, tedy jde o snahu přenést náklady na klienty a za toto MNB udělila 35 bankám pokutu ve výši 1,2 miliardy forintů.¹⁴⁰ Konstrukce daně však ve skutečnosti měla za následek poškození růstu maďarské ekonomiky (menší objem vybraných daní). „*Neefektivnost alokace je spatřována především v tom, že po zavedení bankovní daně dojde k úbytku prostředků banky, které by jinak mohly být realizované jako úvěry.*“¹⁴¹¹⁴²¹⁴³ „*Název této daně však může být lehce matoucí, protože jejím plátcem nejsou pouze banky, ale i další finanční instituce jako jsou nebankovní úvěrové instituce, pojišťovny, investiční firmy, burza cenných papírů, firmy spravující investiční fondy i firmy investující do rizikového kapitálu.*“¹⁴⁴ Daňová povinnost v oblasti finančních transakcí se vztahuje kromě retailových a korporátních i na poštovní transakce.¹⁴⁵ „*Nejproblematičtější se však jeví sedmiprocentní daň zavedená na úhradu obecního dluhu převzatého státem, kterou lze bez nadsázky označit za bezprecedentní znárodnění bankovního sektoru,*“¹⁴⁶ jakožto indikátoru ekonomického nacionalismu.

¹³⁸Marek Hatlapatka, Tomáš Menčík, Ladislav Klobása. *ANALÝZA DOPADU ZVAŽOVANÉHO ZAVEDENÍ SEKTOROVÝCH DANÍ.* s. 37

¹³⁹Alex Newman. *Hungary Announces Flat Tax and Bank Tax.* Dostupné z:

<https://www.thenewamerican.com/world-news/europe/item/8571-hungary-announces-flat-tax-and-bank-tax>

¹⁴⁰Jakub Křešnička. *Maďarsko potvrdilo znárodnění, odejdou minimálně čtyři zahraniční banky.* Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/maarsko-potvrdilo-znarodnovani-odejdou-minimalne-ctyri-zahranicni-banky-1086238>

¹⁴¹Benyik Mátyás. *Development of capitalism in Hungary after 1990.* Dostupné z:

<https://www.attac.hu/2014/09/development-of-capitalism-in-hungary-after-1990-2/>

¹⁴²JOHNSON, Juliet a Andrew BARNES. *Financial nationalism and its international enablers: The Hungarian experience.* s. 535-569

¹⁴³RAHM, Jiří. *Konstrukce bankovní daně a její využití v praxi.* s. 13

¹⁴⁴Marek Hatlapatka, Tomáš Menčík, Ladislav Klobása. *ANALÝZA DOPADU ZVAŽOVANÉHO ZAVEDENÍ SEKTOROVÝCH DANÍ.* s. 37

¹⁴⁵Ibid. s. 37

¹⁴⁶Tomáš Hollmann. *Sektorová daň obchází Evropou, u nás zatím neudeří.* Dostupné z: <http://www.euro.cz/archiv/sektorova-dan-obchazi-evropou-u-nas-zatim-neuder-i-1089615>

Kromě finančního sektoru se dalším cílem staly „bohaté“ velké firmy. Sektorové „krizové daně“ byly zaváděny v roce 2011 a měly rozpočtu vynášet 161 miliard forintů. Krizové daně byly uvaleny na vybrané oblasti průmyslu, telekomunikace, maloobchod a energetiku, tedy většinou zahraničně vlastněné sektory přechodně do roku 2012, avšak jejich vybírání se prodloužilo ještě o rok.¹⁴⁷ „Orbán se takto vrací k potřebě státu zajistit občanům základní faktory přežití jako zemědělství a energetiku. Oblast energetiky, v níž je Maďarsko závislé na importu, odváděla velký podíl financí ze země. Přispívala tak k negativní platební bilanci na běžném účtu státu, která je právě tak důležitá pro schopnost vlády splatit dluh v zahraniční měně, tj. hlavní ekonomický problém Maďarska.“¹⁴⁸ „Telefonní nebo i SMS daň, jak je tato často nazývána, je uvalena na veškeré poskytovatele telekomunikačních služeb. Základem daně je počet minut spojených hovorů a počet odeslaných textových zpráv. [...] Daň Robina Hooda byla uvalena na firmy energetického sektoru, včetně zahraničních firem, které mají na území Maďarska zastoupení. Základ daně je v tomto případě upravený zisk před zdaněním, její sazba činí 31% (z toho 19% standardní daň z příjmů).“¹⁴⁹ Nový guvernér MNB zase zavádí program „Financování růstového programu“ na podporu malých a středních domácích podniků (SME) od roku 2013.¹⁵⁰

Výše zmíněná opatření měly dle Orbána snížit schodek veřejných financí, umožnit snížení daně z příjmu, ulehčit finanční situaci obyvatelům postižených neschopností a náročností splácet své dluhy a být klíčové k udržení důvěry ve finanční trh.¹⁵¹ Mnozí ekonomové kritizují způsob, kterým chce Orbán udržet rozpočet pod kontrolou. Ekonomové varují, že je nebezpečné místo zavádění úsporných opatření zavádět změny na straně příjmů státního rozpočtu.¹⁵² Orbán však oponuje: „Někteří lidé získají prospěch z těchto opatření možná dnem zavedení změn, někteří možná za dva dny, někteří za měsíce, jiní za rok, ale nakonec změna daňového systému prospěje všem.“¹⁵³

Zestátňování

---

¹⁴⁷ČT24. *Maďaři nechají krizové daně v platnosti 3 roky, zaplatí i ČEZ*. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1291982-madari-nechaji-krizove-dane-v-platnosti-3-roky-zaplati-i-cez>

¹⁴⁸Metzl Metzl, Bc. Jan. *Vývoj vztahů Maďarska a MMF v období mezi lety 2007–2013*. s. 37

¹⁴⁹Marek Hatlapatka, Tomáš Menčík, Ladislav Klobása. *ANALÝZA DOPADU ZVAŽOVANÉHO ZAVEDENÍ SEKTOROVÝCH DANÍ*. s. 40-41

¹⁵⁰MFB. *MNB Funding for Growth Scheme*. Dostupné z: <https://www.mfb.hu/en/activity/mnb-funding-growth-scheme>

¹⁵¹EUROSKOP.cz. *Maďarsko sníží deficit "krizovými daněmi"*. Dostupné z:

<https://www.euroskop.cz/8959/17576/clanek/madarsko-snizi-deficit-krizovymi-danemi/>

¹⁵²Ibid. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8959/17576/clanek/madarsko-snizi-deficit-krizovymi-danemi/>

¹⁵³Alex Newman. *Hungary Announces Flat Tax and Bank Tax*. Dostupné z:

<https://www.thenewamerican.com/world-news/europe/item/8571-hungary-announces-flat-tax-and-bank-tax>

Další velmi významnou reformou, kterou se pokouší maďarská vláda snížit státní deficit je zestátnění soukromých penzijních fondů v rámci plánu „*Széll Kálmán*“¹⁵⁴, jedná se tedy o zestátnění úspor.¹⁵⁵ Proti tomuto opatření Maďaři vedli rozsáhlé demonstrace, avšak Orbán se snaží národ uklidnit facebookovou kampaní s argumentem, že soukromé fondy jsou vysoce rizikové. Hlavní motivací Orbána je zisk 3 bilionů forintů.¹⁵⁶ Ekonomové varují, že sice zestátnění fondů povede ke zkrácení deficitu pod 3% HDP, avšak k růstu ekonomiky a řešení strukturálního schodku nepovede.¹⁵⁷

K zestátnění nedochází pouze ve finančním sektoru, odhaduje se, že do roku 2013 Orbánova vláda utratila 3 biliony forintů za odkoupení soukromých především zahraničně vlastněných společností. Již v minulosti stát odkoupil 21,1% podíl v ruské společnosti MOL a Rába Automotive Holding¹⁵⁸ „*Po plynárenském odvětví německé nadnárodní společnosti E-ON v Maďarsku kupuje maďarský stát podíl dalšího německého gigantu, RWE, ve společnosti FŐGÁZ (plynárenský podnik hlavního města). Jde o menšinový, 49,8% balík, který se dostane do vlastnictví státní společnosti Maďarské elektrické závody (MVM).*“¹⁵⁹ Ve skutečnosti však vláda neměla zájem podniky vlastnit, pouze se snažila změnit strukturu vlastnictví, jinými slovy „jedněm vzala, druhým dala“.¹⁶⁰

Toto zestátnění lze provádět různými metodami:

- přímým zásahem do vlastnictví společností; vláda je schopna právními prostředky donutit stávající vlastníky podniků, aby se vzdali svých obchodů a prodávali je ostatním. Příkladem může být zavedení pravidla o vlastnictví lékáren pouze farmaceuty pracujícími v areálu dané lékárny, přičemž jen pár z nich mělo zájem o vlastnictví, takže do hry musel vstoupit stát, který převzal lékárny do „dočasného“ státního vlastnictví. Druhým

---

¹⁵⁴Jedná se o plán představený vládou v roce 2011, jehož hlavním cílem je snížit dluhové zatížení maďarské ekonomiky (snížení veřejného dluhu, restrukturalizace špatně řízených částí ekonomiky a sociálního života, díky kterým je dluh reprodukován, podpora hospodářského růstu) a za tímto účelem mají být provedeny strukturální reformy (v rámci trhu práce, systému důchodového a sociálního zabezpečení, veřejné dopravy, školství, lékárnictví, veřejné správy a dotací).

(GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF HUNGARY. *National Reform Programme of Hungary*)

¹⁵⁵Hatlapatka, Tomáš Menčík, Ladislav Klobása. *ANALÝZA DOPADU ZVAŽOVANÉHO ZAVEDENÍ SEKTOROVÝCH DANÍ* s. 36

¹⁵⁶Aleš Michl. *Maďarská důchodová reforma končí znárodněním úspor*. Dostupné z:

<http://www.penizenavic.cz/clanky/madarska-duchodova-reforma-konci-znarodnenim-uspor>

¹⁵⁷ČT24. *Maďarští poslanci zvedli ruce pro znárodnění soukromých důchodů*. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1298311-madarsti-poslanci-zvedli-ruce-pro-znarodneni-soukromych-duchodu>

¹⁵⁸JOSEPH LARSEN. *Viktor Orban and the rise of the populist right*. Dostupné z:

<https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/joseph-larsen/viktor-orban-and-rise-of-populist-right>

¹⁵⁹Gregor Martin. *Orbán kupuje podíl RWE v budapeštských plynárnách*. Dostupné z:

<http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/orban-kupuje-podil-rwe-v-budapestskych-plynarnach-1046463>

¹⁶⁰Hungarian Spectrum. *NATIONALIZATION HUNGARIAN STYLE*. Dostupné z:

<http://hungarianspectrum.org/2013/06/27/nationalization-hungarian-style/>

příkladem přímého převodu vlastnictví je silně kritizovaný pozemkový leasingový program, v rámci kterého jsou státní pozemky distribuovány členům Fideszu a jejich příbuzným. Dalším zajímavým příkladem byl zákon o nakládání s odpady, který stanovil, že společnosti zapojené v tomto odvětví musí mít státní nebo alespoň obecné vlastnictví, aby tuto činnost mohly provozovat v zemi. Majitelé soukromých podniků tak měly možnost prodat většinový podíl podniku nebo přímo skončit s podnikáním.¹⁶¹

- Druhou metodou změny vlastnictví je převést určitý segment hospodářství na monopol, v některých případech dokonce úplné zastavení činnosti daného segmentu (například monopolizace tabákové výroby nebo hracích automatů).

- Změnu vlastnictví lze provést stanovováním cen. Sice vláda reguluje daně, ale pokud dokáže rozhodovat o ceně výrobku, dokáže vytvářet finanční tlaky, díky kterým jsou majitelé prodat jejich soukromé podniky (příklad: koupě podílu energetické plynárenské firmy MOL).

- Čtvrtou metodou je převzetí (podnikatelských) odpovědností obcí; v Maďarsku se jedná o školy a nemocnice (obce vlastníci budovy jsou odpovědné za jejich údržbu, ale činnosti prováděné uvnitř budov řídí stát).¹⁶²

Argumentace Orbána pro tato opatření je, že všechny tyto reformy měly vést k ekonomické ochraně Maďarů, a to cestou, kterou by nezaručil žádný zahraniční nebo nadnárodní subjekt.¹⁶³ Zavádí legislativní opatření, kterými dokáže ovlivňovat ekonomický vývoj v zemi, dle aktuálních potřeb.

4.1.3 Dadečné změny 2013

16. září 2013 dochází k dalším legislativním změnám. Ústavní soud žádal změnu zákona o parlamentních volbách s odůvodněním omezování práv voličů a blokuje snahu vlády označit půjčky v zahraničních měnách za protizákonné.¹⁶⁴ Parlament schválil již čtvrtou změnu ústavy, jejíž následkem je omezení pravomocí ústavního soudu, došlo

---

¹⁶¹Kester Eddy & Nicholas Watson. *The Orban grinder and Hungary's monkey business with foreign investors*. Dostupné z: <http://www.intellinews.com/the-orban-grinder-and-hungary-s-monkey-business-with-foreign-investors-93001/>

¹⁶²Hungarian Spectrum. *NATIONALIZATION HUNGARIAN STYLE*. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2013/06/27/nationalization-hungarian-style/>

¹⁶³Budapešť: Orbán. *Prime Minister Viktor Orbán's speech on the anniversary of the 1848 Revolution*. Dostupné z: <http://abouthungary.hu/speeches-and-remarks/prime-minister-viktor-orbans-speech-on-the-anniversary-of-the-1848-revolution/>

¹⁶⁴BBC. *Hungary profile - timeline*. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-17383522>

k úpravě zákona o médiích, jenž zakazoval politické reklamy v nezávislých médiích, zavádí se úsporná opatření a v platnost vstupuje zákon o dani ze skladování odpadu.¹⁶⁵

Orbán využil postavení strany Fidesz v rámci parlamentu, aby mohl zahájit „režijní bitvu“ s energetickým sektorem, skrze kterou chce přinutit poskytovatele elektřiny a plynu zredukovat poplatky pro domácnosti o 20% a to ve dvou krocích: 10% v lednu a 10% v říjnu 2013.¹⁶⁶ Tento chytrý krok přispěl k popularitě Orbána u Maďarů. Fidesz-KDNP zvítězila ve volbách 2014 a z Orbána se opět stává maďarský premiér, již druhým po sobě jdoucím volebním obdobím.

4.2 Dopady „orbánomics“ na maďarskou ekonomiku

Nabízí se mnoho způsobů, jak zkoumat dopady „orbánomics“ na ekonomiku Maďarska. Můžeme zkoumat celé skupiny ukazatelů ve všeobecnosti, jako mikro-ukazatele, makro-ukazatele nebo pouze změny HDP v průběhu zavádění opatření „orbánomics“. Dle Layny Mosley, profesorce mezinárodních vztahů a IPE, jsou dva okruhy ukazatelů, na základě kterých se investoři rozhodují, kam svůj kapitál vloží:

- makroekonomické ukazatele: mezi hlavní makroekonomické ukazatele dle ČSÚ patří: HDP, míra nezaměstnanosti, míra inflace, deficit HDP, vládní dluh/HDP,¹⁶⁷ u těch méně vyspělejších ekonomik, jako v případě Maďarska, se sleduje státní dluh, směnný kurz a riziko selhání.

- Druhou skupinou jsou mikroekonomické ukazatele: investor se dle Mosley zajímá, zda je prostředí „business friendly“ – na co vláda utrácí, daňová zátěž, politické trendy.¹⁶⁸

Na základě pozorování docházíme ke zjištění, že Orbán dokáže držet makroekonomické ukazatele na jakékoliv úrovni. Používá zvláštní neortodoxní metody (zvyšování příjmů namísto snižování výdajů, zestátnění soukromých fondů a společností atd.), aby udržel schodek státního rozpočtu pod kontrolou.

Mikroekonomické ukazatele Orbán tak lehce neovlivní, respektive je ovlivňuje svojí politikou, která na Maďarsko vrhá jisté světlo. Kapitál nepopluje tam, kde vládne politická

---

¹⁶⁵Kester Eddy & Nicholas Watson. *The Orban grinder and Hungary's monkey business with foreign investors*. Dostupné z: <http://www.intellinews.com/the-orban-grinder-and-hungary-s-monkey-business-with-foreign-investors-93001/>

¹⁶⁶Benyik Mátyás. *Development of capitalism in Hungary after 1990*. Dostupné z: <https://www.attac.hu/2014/09/development-of-capitalism-in-hungary-after-1990-2/>

¹⁶⁷ČSÚ. *Hlavní makroekonomické ukazatele*. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

¹⁶⁸JOHNSON, Juliet a Andrew BARNES. *Financial nationalism and its international enablers: The Hungarian experience*. s. 535-569.

nestabilita, nejistota, diskriminace, kde CB není nezávislou institucí a není dostatečně zaručena vymahatelnost práva.

Vyhnete se tedy nějaké obecné definici o faktorech, které by měly být určující dle investování. V této bakalářské práci bude využito studie kandidáta filozofických věd, Máté Veresa, jako základu pro zkoumání dopadů „orbánomics“. Veres se věnoval podrobnému zkoumání vývoje maďarské ekonomiky v letech 2010-2015 popřípadě 2016. To, že studie hovoří o výsledcích až z roku 2016 nepřekáží našemu pozorování, neboť u vládních hospodářsko-politických zásahů můžeme předpokládat časové zpoždění. Jeho indexy jsou specifické, avšak vhodnější než běžné ekonomické ukazatele, neboť ty mohly být zkresleny.

Nezaměstnanost

2010	2016
10,3%	5%

Tabulka č. 4: Porovnání maďarské nezaměstnanosti pro rok 2010 vs. 2016¹⁶⁹

Nezaměstnanost v období 2010-2014 klesala, avšak nesmíme zapomenout, že v roce 2010 stále hrála důležitou roli finanční krize z roku 2008. V roce 2016 si Maďarsko v porovnání s průměrnou nezaměstnaností členských států EU (mezi 8-8,7%) vedlo velmi dobře, zdá se, že ve snížení nezaměstnanosti byla „orbánomics“ skutečně úspěšná.¹⁷⁰ Zaměstnanost v Maďarsku se zvedla z 59,9% (2010) na 68,9% (2015), pomalu se blíží k průměru v EU.

Veřejný dluh

2010	2016
78,8%	75,5%

Tabulka č. 5: Porovnání maďarského veřejného dluhu pro rok 2010 vs. 2016¹⁷¹

Dluh na počátku Orbánovy vlády stoupl i na něco přes 80%. Díky Orbánovým „šikovným“ trikům nyní nemůžeme tvrdit, zda bude tento trend i nadále klesající, ale

¹⁶⁹Máté Veres. *THE PAST SEVEN YEARS: HUNGARY IN NUMBERS, 2010-2016*. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>

¹⁷⁰EUROSTAT. *Harmonised unemployment rate by sex*. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1>

¹⁷¹ Máté Veres. *THE PAST SEVEN YEARS: HUNGARY IN NUMBERS, 2010-2016*. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>

v porovnání s průměrem EU v roce 2016 (89,2%) můžeme opět hovořit o pozitivních dopadech „orbánomics“.¹⁷²

Státní schodek

2010	2016
- 4,5% z HDP	-1,7% z HDP

Tabulka č. 6: Porovnání maďarského státního schodku pro rok 2010 vs. 2016¹⁷³

Z tabulky č. 6 je zřejmé, že státní schodek v letech 2010-2016 klesal a vyrovnal se průměru EU (1,7%).¹⁷⁴

Růst HDP

2010	2015
0,7%	0,4%

Tabulka č. 7: Porovnání maďarského růstu HDP pro rok 2010 vs. 2015

Růst maďarského HDP se mezi lety 2010-2015 zpomalil, avšak u tohoto ukazatele hodně záleží na vnějších faktorech, proto bylo nutné si jej porovnat s růstem průměru členských zemí EU (cca 1,9%). Po porovnání přicházíme ke zjištění, že procentuální růst maďarské ekonomiky se spíše vzdaloval od evropského průměru.¹⁷⁵

Inflace

2010	2016
4,9%	0,40%

Tabulka č. 8: Porovnání maďarské inflace pro rok 2010 vs. 2016¹⁷⁶

¹⁷² Trading Economics. *Euro Area Government Debt to GDP*. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/euro-area/government-debt-to-gdp>

¹⁷³ Trading Economics. *Hungary Government Budget*. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/hungary/government-budget>

¹⁷⁴ Trading Economics. *European Union Government Budget*. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/european-union/government-budget>

¹⁷⁵ Trading Economics. *European Union GDP Annual Growth Rate*. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/european-union/gdp-annual-growth-rate>

¹⁷⁶ Máté Veres. *THE PAST SEVEN YEARS: HUNGARY IN NUMBERS, 2010-2016*. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>

Inflace je měřena CPI indexem.¹⁷⁷ V EU inflace v průběhu roku 2016 kolísala, místy dosahovala úrovně až 0,9%.¹⁷⁸

Lidé žijící v extrémní chudobě

2010	2016
3 miliony	3,6-3,8 milionů

Tabulka č. 9: Porovnání množství lidí žijících v extrémní chudobě pro rok 2010 vs. 2016¹⁷⁹

Co se týče lidí žijících v extrémní chudobě, jde o tak strašná čísla, že od roku 2011 CSO již nezveřejňuje přesná data.

Podle průzkumu provedeného výzkumným ústavem TARKI každý, kdo musel žít z méně než 260 EUR měsíčně, byl považován za chudého. Dle této studie v roce 2014 skoro polovina (46,6%, v romské menšině až 92%) maďarské populace žila pod touto hranicí chudoby.¹⁸⁰

Index lidského rozvoje

2010	2016
36. místo	44. místo

Tabulka č. 10: Porovnání maďarského indexu lidského rozvoje pro rok 2010 vs. 2016¹⁸¹

Index lidského rozvoje je ukazatelem / konceptem lidského blahobytu a vychází ze tří čísel: průměrné délky života, vzdělání, životní úrovně. Veres tvrdí, že díky jeho složkám je tento ukazatel lepší, více vypovídající o blahu společnosti v zemi, než HDP. Zajímavostí je,

¹⁷⁷inflation.eu. *Inflation Hungary 2010*. Dostupné z: <http://www.inflation.eu/inflation-rates/hungary/historic-inflation/cpi-inflation-hungary-2010.aspx>

¹⁷⁸Trading Economics. *Euro Area Core Inflation Rate*. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/euro-area/core-inflation-rate>

¹⁷⁹Máté Veres. *THE PAST SEVEN YEARS: HUNGARY IN NUMBERS, 2010-2016*. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>

¹⁸⁰Markus Salzmann. *Dramatic increase in poverty in Hungary*. Dostupné z: <https://www.wsws.org/en/articles/2014/01/11/hung-j11.html>

¹⁸¹Máté Veres. *THE PAST SEVEN YEARS: HUNGARY IN NUMBERS, 2010-2016*. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>

že přestože například Polsko bylo ještě v roce 2010 za Maďarskem, do roku 2016 členské země V4 Maďarsko předešly.¹⁸²

Dluh domácností

2010	2016
EUR 7,844 mil	EUR 5,683 mil

Tabulka č. 11: Porovnání maďarského dluhu domácností pro rok 2010 vs. 2016¹⁸³

Do roku 2010 rostl dluh domácností v cizích měnách výrazným tempem, způsobený špatnou úrokovou politikou ze strany MNB, která hnala Maďary za „levnějšími“ půjčkami v cizích měnách. Po snížení úrokových sazeb se situace s dluhy zlepšila.¹⁸⁴ Dle OECD v roce 2015 dluh maďarských domácností činil 51% z čistého disponibilního důchodu, který do značné míry naznačoval úroveň materiálního bohatství domácností. V porovnání s ostatními členy V4 bylo na tom Maďarsko lépe (Polsko 64%, Slovensko 68%, ČR 69%),¹⁸⁵ tudíž aplikace „orbánomics“ za účelem snížení zadlužení domácností se může zdát správnou.

Lístky na hromadnou dopravu

2010	2016
320 Ft.	350 Ft.

Tabulka č. 12: Porovnání ceny lístků na hromadnou dopravu v Budapešti pro rok 2010 vs. 2016

Změna v lístcích se natolik nezměnila, hromadná doprava v Budapešti zůstala stejně drahá.¹⁸⁶

Množství importovaných potravin

2010	2015
------	------

¹⁸²Ibid. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>

¹⁸³Ibid. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>

¹⁸⁴Ibid. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>

¹⁸⁵OECD. *Household debt*. Dostupné z: <https://data.oecd.org/hha/household-debt.htm>

¹⁸⁶Ibid. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>

24.5%	22%
-------	-----

Tabulka č. 13: Porovnání množství importovaných potravin pro rok 2010 vs. 2015

Čím více bylo jídla vyprodukovaného doma, tím lépe pro domácí ekonomiku.¹⁸⁷

Index korupce

2009	2015
46. místo	50. místo

Tabulka č. 14: Porovnání maďarského indexu korupce pro rok 2010 vs. 2015

Veres tvrdí, že dokonce v Saudské Arábii, Botswaně a Kataru jejich občané pocítovali nižší korupci než Maďaři v průběhu Orbánovy vlády.¹⁸⁸

Přestože se ekonomický růst maďarského HDP do roku 2015 smrštil, po analýze Veresových ukazatelů o vývoji maďarské ekonomiky lze vyčíst, že většina ukazatelů se pohybovala pozitivním směrem (ukazatele měřícího množství lidí žijících v extrémní chudobě a index korupce). Ač se jednalo o výsledky z většiny uspokojující, byly i tak dosti netransparentní. Za účelem kvalitnějšího posouzení prospěšnosti „orbánomics“ bylo tedy nezbytným výkyvy maďarské ekonomiky porovnávat s průměrem ekonomických ukazatelů členských zemí EU, popřípadě členy V4.

4.3 Dopady „orbánomics“ na mezinárodní vztahy Maďarska

Táto kapitola je věnována reakci na politiku „orbánomics“ ze strany zahraničních aktérů, vůči kterým byla nepřímo namířena a kterých tato politika nejvíce zasáhla. Nejprve tedy bude popsána reakce zahraničních investorů (zahraničně vlastněné banky a společnosti) a vývoj vztahů s nimi.

Principiálními mezinárodními institucemi, kterých postoje vůči Orbánovu Maďarsku budou zkoumány, jsou IMF a EU, jakožto instituce, které se zasloužily o dosavadní maďarský hospodářsko-politický vývoj, a kterých představy o způsobu, jakým se Maďarsko mělo dostat z krize oponovaly skutečnosti.

V neposlední řadě bude pozornost věnována Rusku jako východnímu partnerovi, jehož význam narůstá a vzájemné vazby mezi zeměmi jsou upevňovány.

¹⁸⁷Ibid. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>

¹⁸⁸Ibid. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>

4.3.1 Vztahy se zahraničními investory

Již od počátku krize se podíly investorů v bankách z většiny vlastněných zahraničním kapitálem postupně snižovaly. Tato situace „netěší rakouské bankéře, jejichž investice v zemích střední a východní Evropy představují podle odhadů kolem 80 % rakouského HDP.“ V marné snaze o vytvoření záchranného balíčku pro střední a východní Evropu se rozhodl rakouský ministr financí Pröll, podobně jako Gyurcsány, objíždět evropské země v roce 2009.¹⁸⁹ „Krise se mimo jiné projevila na nezájmu investorů o státní dluhopisy, které se přestaly prodávat v objemech, s nimiž vláda počítala, a tato situace rovněž přispěla k prudkému znehodnocení měny, kvůli němuž se splácení dluhů v zahraniční měně stalo opět složitějším.“¹⁹⁰ Nadále špatná ekonomická situace v zemi s vysokým kreditním rizikem jednotlivých subjektů způsobuje nedostatek vkladů v bankách. Pokud k tomu nově přičteme bankovní daň a snahu vlády pomoci dlužníkům, dochází k dalšímu úbytku investorů v zemi.

„Daň je určitým trestem pro celý finanční sektor v době, kdy regulátoři požadují, aby banky navýšily svůj kapitál, a politici na ně tlačí, aby více půjčovaly.“¹⁹¹ Jelikož je kapitál v dnešní době velmi mobilní, v případě příliš vysoké daně (nejen) bankovní subjekty začnou zvažovat přesun své aktivity do jiných regionů a se svým odchodem způsobí ještě větší propad ekonomiky.¹⁹² „UniCredit oznámila, že uzavře část svých poboček, aby vyrovnala ztráty, které má kvůli vládou zavedeným sektorovým daním. Podobně se zachovaly i další banky na tamním trhu, například Raiffeisen nebo Erste Bank. Německá MKB Bank či americká GE Capital Budapest Bank z tamního trhu odešly úplně.“¹⁹³ „Podle analytiků by takto určená daň znamenala např. pro banku Erste v Maďarsku zátěž až ve výši 44 miliónů eur, což je 75% čistého zisku Erste v Maďarsku za rok 2009.“¹⁹⁴ Odešla také italská Banco Popolare. Erste také zneklidňuje plán Orbána vytvořit novou státní banku. Už dříve prohlásila, že přestává do svých aktivit v Maďarsku investovat a omezila výrazně počet poboček v zemi. O rámci tohoto omezení ve snaze vyrovnat vzniklé ztráty svědčí propuštění 9% svých zaměstnanců v zemi (250 lidí). K úplnému odchodu se ale Erste, druhá největší banka po domácí OTP, nikdy nechystala dle slov jejího šéfa Andrese Treichla, který

¹⁸⁹ Václav Bacovský. KRIZE PO MAĎARSKU. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/fokus/krize-po-madarsku>

¹⁹⁰ METZL, Bc. Jan. Vývoj vztahů Maďarska a MMF v období mezi lety 2007–2013. s. 34

¹⁹¹ Patrick Jenkins. Erste hrozí kvůli bankovní dani odchodem z Maďarska. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-47019690-erste-hrozi-kvuli-bankovni-dani-odchodem-z-madarska>

¹⁹² RAHM, Jiří. Konstrukce bankovní daně a její využití v praxi. s. 21

¹⁹³ Novinky.cz. Slovinci varují Čechy před daní pro banky. Mají zkušenost. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/430719-slovinci-varuji-cechy-pred-dani-pro-banky-maji-zkusenost.html>

¹⁹⁴ RAHM, Jiří. Konstrukce bankovní daně a její využití v praxi. s. 21

považuje Orbánovu politiku za nepřátelskou.¹⁹⁵¹⁹⁶ Italská banka Intesa Sanpaolo dokonce Maďarsko označila za černou múru bankovníctví.¹⁹⁷

Banky byly pod neustálým tlakem. „*Bránily se i soudně například proti vládním opatřením, na základě kterých měly banky na sebe převzít náklady na hypotéky a půjčky. [...] Vláda musela v prosinci po prohře u soudu část opatření zrušit. Předseda parlamentní frakce vládní strany Fidesz, Antal Rogan, okamžitě slíbil, že parlament po definitivním rozhodnutí soudu hned začne pracovat na jiných opatřeních.*“¹⁹⁸

Bankovní daň byla zavedena v době, kdy by banky potřebovaly spíše vytvářet kapitál k pokrytí případných výkyvů ekonomiky. Objem poskytnutých úvěrů v maďarské ekonomice tedy poklesl v porovnání s rokem 2009 o 30%. „*Ztráta celého bankovního sektoru v Maďarsku činila v roce 2012 podle odhadů zhruba 160 miliard forintů.*“¹⁹⁹ Došlo k deformaci trhu, neboť velké banky zdrazily úvěry a snížily úročení depozit ve srovnání s menšími bankami. Vláda musela přistoupit ke snížení daně v roce 2016.²⁰⁰

Mimořádné sektorové daně vyvolaly negativní odezvu u zahraničních investorů, kteří ji považovali za diskriminační. „*Společnosti jako je Vodafone, Magyar Telekom (dceřiná společnost německého Deutsche Telekomu) nebo energetický gigant MOL už vládu varovaly, že daň povede místo ke zvýšení příjmů státu ke zpomalení ekonomiky a růstu výdajů na nezaměstnané.*“²⁰¹ 13 prominentních zahraničních firem poslalo protestní dopis evropským činitelům (který včetně ČEZu podepsali mj. šéfové německých energetických koncernů E.ON a RWE a rakouské ropné skupiny OMV), na základě kterého „*žádají předsedu Evropské komise Josého Manuela Barrosa, jeho zástupce i všechny evropské komisaře, aby "maďarskou vládu přesvědčili o důležitosti stabilních a zákonných podmínek pro investory" a aby Budapešť přiměli toto "nezákonné břemeno stáhnout". Zároveň podaly*

¹⁹⁵Josef Němeček. *Maďarsko: Rokem 2012 krizové daně neskončí, zavedeme další. Erste Bank kvůli bankovní dani propustí 250 lidí.* Dostupné z: <https://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1721369/madarsko-chce-prijmy-z-krizovych-dani-az-do-roku-2014-misto-2012-erste-bank-kvuli-bankovni-dani-propusti-250-lidi.html>

¹⁹⁶Luboš Palata. *Maďarsko vytlačuje „cizáky“ z bankovníctví.* Dostupné z: <http://www.penize.cz/svetova-ekonomika/281207-madarsko-vytlacuje-cizaky-z-bankovnictvi>

¹⁹⁷Jakub Křešničk. *Maďarsko potvrdilo znárodnování, odejdou minimálně čtyři zahraniční banky.* Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/madarsko-potvrdilo-znarodnovani-odejdou-minimalne-ctyri-zahranicni-banky-1086238>

¹⁹⁸Ibid. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/madarsko-potvrdilo-znarodnovani-odejdou-minimalne-ctyri-zahranicni-banky-1086238>

¹⁹⁹Tomáš Hollmann. *Sektorová daň obchází Evropou, u nás zatím neudeří.* Dostupné z: <http://www.euro.cz/archiv/sektova-dan-obchazi-evropou-u-nas-zatim-neuder-i-1089615>

²⁰⁰Reuters. *UPDATE 1-Hungary proposes huge reduction in bank tax in 2016.* Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/hungary-banks-tax-cut-idUSL8N13K16720151125>

²⁰¹Tomáš Fránek. *Bouře uprostřed Evropy, velké firmy jdou proti Maďarsku.* Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ceska-ekonomika/boure-uprostred-evropy-velke-firmy-jdou-proti-madarsku/r-i:article:685890/?redirected=1494587227>

stížnost, aby Komise kvůli porušení práva EU zahájila proti Maďarsku jednání.“ Evropská komise se jimi začala následně zabývat.²⁰²

Daně však nebyly jediným problémem, který trápil investory, sužovala je také regulace, především v energetickém sektoru. Například energetický obr RWE v důsledku regulací masivně snížil své investice v Maďarsku, důvodem je dle něj cenový diktát vlády v Budapešti – o 15 procent snížit cenu za elektřinu pro privátní klienty.

„V rámci plánu „Széll Kálmán“ došlo k praktickému znárodnění povinných soukromých penzijních fondů, čímž byli postiženi nejen občané země, ale utrpěla tak i důvěra investorů ve stabilitu Maďarska jako dlužníka i jako tvůrce stabilního ekonomického prostředí.“^{203 204} Ke Na celou situaci samozřejmě reagují finanční trhy i ratingové agentury, které snižují rating maďarského dlouhodobého dluhu v zahraničních měnách pod investiční úroveň s převážně negativním výhledem. V únoru 2012 agentury jako Fitch a Moody's snížily credit rating (ohodnotily důvěryhodnost Maďarska jako dlužníka) pod investiční úroveň s negativním výhledem.²⁰⁵ Do roku 2014 z trhu odešla například holandská holdingová společnost Matlix International, Nokia, francouzský výrobce pneumatik Michelin, podnik Danone, své závody byly nuceny uzavřít i společnosti jako Elcoteq, Samsung aj.²⁰⁶

4.3.2 Vztahy s EU

Maďarsko mělo zájem stát se členem EU již od počátku 90. let. EU podporuje maďarskou ekonomiku finančními injekcemi, přičemž tato finanční pomoc je podmíněna kondicionalitou v oblasti budoucího ekonomického směřování ekonomiky a s respektem k základním evropským principům, které tvoří pilíře EU (jako například dodržování základních lidských práv a svobod právně ošetřeny Chartou).

V roce 2003 Maďaři hlasovali v referendu o vstupu do EU (83% pro)²⁰⁷ a v roce 2004 se Maďarsko stává členem Unie. Před krizí Maďarsko usilovalo o vstup do eurozóny, vytyčilo si cíl přijmout jednotnou měnu v roce 2010. S příchodem krize se však objevily problémy s naplněním konvergenčních kritérií (vysoký rozpočtový schodek, veřejný dluh i inflace) a dostává již výše zmíněnou finanční pomoc od EU, IMF a Světové banky.

²⁰²ČTK. *Brusel vyšetřuje maďarské "krizové" daně*. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-49179280-brusel-vysetruje-madarske-krizove-dane>

²⁰³Marek Hatlapatka, Tomáš Menčík, Ladislav Klobása. *ANALÝZA DOPADU ZVAŽOVANÉHO ZAVEDENÍ SEKTOROVÝCH DANÍ*. s. 36

²⁰⁴RAHM, Jiří. *Konstrukce bankovní daně a její využití v praxi*. s. 12-13

²⁰⁵Trading Economics. *Hungary | Credit Rating*. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/hungary/rating>

²⁰⁶Novinky.cz. *Maďarsko opouští zahraniční investory*. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/342667-madarsko-opousteji-zahranicni-investori.html>

²⁰⁷Krisztián Ungváry. *Hungary and the European Union 1989-2014 – a Success Story?* Dostupné z: <https://eu.boell.org/en/2014/10/28/hungary-and-european-union-1989-2014-success-story>

Pro Maďarsko, jako čistého příjemce, je kohezní fond důležitý, avšak staví se proti korekčním mechanismům.²⁰⁸

V roce 2009 se Maďaři odhodlali bez povolení EU domluvit na výstavbě plynovodu South Stream dle ruských projektů. Tato spolupráce v čase ukrajinské krize se EU nezamlouvá a požaduje od maďarských politiků vysvětlení rozhodnutí ve výstavbě plynovodu South Stream pokračovat. Orbán se brání, že nechce nic než jen to, co chce Německo, a to nebýt odkázán na dodávky plynu přes ukrajinské území.²⁰⁹

Orbán v kampani k volbám 2010 hlásal euroskeptické myšlenky. Chtěl vytvořit „Evropu národů“, která by se vrátila ke konzervativnějším myšlenkám. Když se Orbán dostal do čela vlády, došlo ke komplikacím. Po nástupu Orbána a schválení nové ústavy maďarské orgány požádaly Benátskou komisi²¹⁰ o vypracování stanoviska v souvislosti s přípravou nové ústavy. Benátská komise posuzovala především tři ústavně právní otázky a to:

1. možnou inkorporaci ustanovení Charty základních práv Evropské unie do nové ústavy;
2. význam předběžného přezkumu jako jedné z kompetencí Ústavního soudu; význam *actio popularis*.²¹¹

Ve stručnosti Benátská komise kritizovala proces přijímání nové legislativy, omezené možnosti politických sil, médií a občanské společnosti diskutovat o návrhu. Postrádala opravdový dialog mezi většinou a opozicí ohledně nově přijímané ústavy a také poukazovala na možný záměr vládnoucí koalice posílit její institucionální mocenské pozice. Za znepokojivé Benátská komise považuje častou změnu zákonů ihned po přijetí ústavy a takové jednání může zkomplikovat chápání ústavy. Mnoho záležitostí bylo řešeno skrze ústavní zákony, které mohly být řešeny zákony obecnými. Tento fakt způsobuje neflexibilitu demokracie, tedy neschopnost tyto zákony pozměňovat, neboť na jejich změnu by další vláda potřebovala souhlas dvoutřetinové většiny.²¹²

Po změně ústavy se mění postoj EU vůči Maďarsku, které v průběhu prvních 6 měsíců v roce 2011 poprvé předsedá Radě Evropské unie, přičemž za hlavní cíle si Maďarsko klade priority „Silné Evropy“: podporu integrace Romů, podporu růstu zaměstnanosti v EU,

---

²⁰⁸Petr Zenkner. *Maďarsko*. EUROSOKOP.cz. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/481/sekce/madarsko/>

²⁰⁹*Maďarsko chce plynovod South Stream i přes námitky EU*. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/352584-madarsko-chce-plynovod-south-stream-i-pres-namitky-eu.html>

²¹⁰ Evropská rada nabízí poradenstvím po celém světě a Benátská komise je jejím nejznámějším orgánem zabývající se otázkami především ústavního práva.

²¹¹Vladimíra Pejchalová Grünwaldová. *Benátská komise stanovisko k nové ústavě Maďarska*. s. 3-4

²¹²*Ibid* s. 3-4

rozšíření Schengenu a rozšíření EU s důrazem na přistoupení Chorvatska.²¹³ Šéf Evropské komise José Manuel Barroso a generální tajemník Rady Evropy Thorbjörn Jagland vyslovují zneklidnění nad novou ústavou. Barroso posílá Orbánovi list s jeho pochybnostmi o slučitelnosti ústavy s právními předpisy a principy EU a právního státu.²¹⁴ Prezident Barroso proto doufá, že Orbán připomínky Evropské komise, Rady Evropy a Benátské komise vezme v úvahu a zohlední je.²¹⁵ Po změnách ústavy volali i zahraniční investoři a ostatní evropští úředníci.

Navzdory tomu, že EU pomáhala Maďarsku vzpamatovat se ze špatné ekonomické situace, Orbán odmítá, že by maďarská ústava odporovala evropskému právu a žádá o předložení důkazů o porušování evropského práva. Orbán prohlašuje, že si Maďaři budou chránit svoji nezávislost, svobodu, ústavu a: „*nebudou žít podle diktátu cizinců.*“²¹⁶

„*Evropská komise s Maďarskem zahájila zrychlené řízení a pro porušení práva ohledně nezávislosti jeho centrální banky (dále jen CB) a orgánů pověřených ochranou údajů, jakož i ohledně opatření, jež zasahují do nezávislosti soudů [...] Komise zaslala Maďarsku tři výzvy.*“²¹⁷

1. Kritika ohledně ohrožení nezávislosti MNB vycházela z:

- možnosti účasti ministra na zasedání měnové rady, čímž se vládě otvírá prostor pro ovlivňování MNB zevnitř,
- povinnosti zaslat program jednání zasedání MNB vládě předem, což MNB zabraňuje vést důvěrné debaty,
- uplatnění změn odměňování stávajícího guvernéra před zahájením příštího mandátu, jakožto možného tlaku na banku prostřednictvím platů,
- povinnosti guvernéra a členů měnové rady skládat přísahu (věrnost zemi a jejím zájmům, jejíž znění je problematické, neboť guvernéř MNB je rovněž členem Generální rady ECB,
- pravidel pro odvolání guvernéra a členů měnové rady (parlament může dokonce navrhnout odvolání člena měnové rady) a možnému zneužití. zvýšení počtu členů

²¹³EUROSKOP.cz. *Předsednictví v Radě EU*. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9033/sekce/predsednictvi-v-rade-eu/>

²¹⁴Euractiv, Reuters. *EU threatens Hungary with legal action over constitution*. Dostupné z: <http://www.euractiv.com/section/central-europe/news/eu-threatens-hungary-with-legal-action-over-constitution/>

²¹⁵Vladimíra Pejchalová Grünwaldová. *Benátská komise stanovisko k nové ústavě Maďarska*. s. 3-4

²¹⁶Balasz, Edith. *Hungary Won't Live by 'Dictates of Foreigners,' Orbán Says*. Dostupné z: <http://www.businessweek.com/news/2012-03-15/hungary-won-t-live-by-dictates-of-foreigners-orban-says>

²¹⁷Evropská komise. *Evropská komise s Maďarskem zahajuje zrychlené řízení pro porušení práva ohledně nezávislosti jeho centrální banky a orgánů pověřených ochranou údajů, jakož i ohledně opatření, jež zasahují do nezávislosti soudů*. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-24_cs.htm

měnové rady spolu s možností zvýšit počet viceguvernérů, aniž by se přihlíželo k potřebám banky,

- úpravy možného sloučení MNB s NMHH, jehož viceprezidentem by se stal guvernér, tudíž by se jednalo o zasažení do jeho nezávislosti.²¹⁸

2. Jako možné projevy zásahu do nezávislosti soudnictví Komise spatřovala v:

- snížení věku odchodu do důchodu pro soudce, státní zástupce a notáře, jakožto pouze jedné kategorii osob bez řádného odůvodnění.

- Komise žádala o více informací týkajících se nových právních předpisů o upořádání soudů.²¹⁹

3. Zásahy do nezávislosti orgánu pověřeného dohledem nad ochranou údajů souvisely s:

- předčasným ukončením funkčního období komisaře pro ochranu údajů, který byl nahrazen novou národní agenturou pro ochranu údajů,

- možností odvolání nového inspektora předsedou vlády nebo prezidentem z jakýchkoliv důvodů.²²⁰

Již v lednu 2014 Komise zasáhla, aby maďarská vláda změnila čtyři aspekty mediálního zákona a zavázala se, že bude sledovat vývoj změn maďarské ústavy po celý rok 2011.²²¹

Orbán svým dvoutřetinovým vítězstvím ve volbách, změnou ústavy, aplikací vlastních makro-ekonomických pravidel, nečlenstvím v eurozóně a schopností podmanit si MNB omezil vliv mezinárodních institucí jako EU a IMF v zemi, EU nebyla schopna zasáhnout do dění v Maďarsku. Zajímavým faktem ve vztahu EU a Maďarska je, že právě EU je nástrojem, který umožnil Orbánovi provádět takovou politiku. Maďarsko, jako členský stát EU, bylo dle obchodníků s dluhopisy relevantním partnerem pro obchodování, a tak mělo otevřené dveře na evropský trh. Titulu členské země EU Maďarsko využívalo při obchodování s občany jiných než EU států, přičemž za poplatek poskytlo cizinci trvalé bydliště v Maďarsku, a on se tak mohl v rámci Schengenu volně pohybovat.²²² Nemluvě o tom, že Maďarsko nadále každoročně pobíralo přímou finanční pomoc prostřednictvím evropských fondů. Jednoduše řečeno, Maďarsko pobíralo evropské peníze jako čistý

²¹⁸Ibid. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-24_cs.htm

²¹⁹Ibid. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-24_cs.htm

²²⁰Ibid. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-24_cs.htm

²²¹Ibid. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-24_cs.htm

²²²Euroskop. *Permanent Residency Bonds*. 2017 Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9033/sekce/predsednictvi-v-rade-eu/>

příjemce, ale zároveň provádělo sobeckou politiku. Mezi lety 2007-2013 mu bylo poskytnuto 24 miliard EUR z evropských fondů.²²³

Jednu pravomoc však Brusel má, a to pozastavit fondy plující do země. Ústava a vysoký maďarský dluh vytváří v rámci zemí EU pochybnosti a obavy o správnosti pokračování finanční a ekonomické podpory ze strany EU a IMF pro Maďary. Na finanční pomoc se vázala evropská kondicionalita. Znamená to, že EU podmiňovala poskytování úvěrů dodržováním evropského práva. V březnu 2012 se tedy pokusil Brusel pozastavit fondy, přičemž tvrdil, že důvodem pro zastavení je maďarský obrovský deficit, avšak bylo jasné, že za kauzou stojí konflikt Orbána s Evropskou komisí.²²⁴ Maďarsko však slíbilo, že provede změny v zákonu o CB odpovídající námitkám Komise a poskytne další závazky a vysvětlení, které řeší otázky vznesené Komisí. Za předpokladu, že Maďarsko aplikuje úpravy, je Komise připravena uzavřít tento případ, neboť takové změny by odstranily neslučitelnost maďarského práva s právem EU.²²⁵

Krátce po volbách 2014 premiér Orbán upozorňuje Západ na to, že Rusko se stává hlavním ekonomickým partnerem Budapešti a jeho euroskeptické nálady neutichají.²²⁶ Orbán však zašel již tak daleko, že se proti němu bouří vlastní lid.

4.3.3 Vztahy s IMF

Maďarsko je členem IMF od roku 1982.²²⁷ IMF každoročně vydává „*Staff reports IMF*“, ve kterých hodnotí ekonomickou situaci zemí. Na základě reportů o Maďarsku lze pochopit postoj IMF k této zemi.²²⁸ Zpočátku byl postoj IMF k Maďarsku kladný, podobně jako tomu bylo ve vztahu EU – Maďarsko vynakládalo velké úsilí se co nejrychleji začlenit mezi západní země.

V roce 2008 finanční krize zasáhla maďarskou ekonomiku a Gyurcsány, následně Bajnai, prováděli nepopulární restriktivní politiku (zvýšení daně, regulace cen a stagnace mezd), díky které zastavili růst deficitu, došlo také k poklesu poptávky po zboží, a tedy

---

²²³Gergő Rácz. *€24 billion net EU funding for Hungary in 2007-2013*. Dostupné z: http://bbj.hu/economy/eur24-bln-net-eu-funding-for-hungary-in-2007-2013_78519

²²⁴Stratford Enterúris. *The Controversial EU Cohesion Policy Falls Short* [online]. [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <https://www.stratfor.com/analysis/controversial-eu-cohesion-policy-falls-short>

²²⁵European Commission. *Hungary - infringements: European Commission satisfied with changes to central bank statute, but refers Hungary to the Court of Justice on the independence of the data protection authority and measures affecting the judiciary*. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-395_en.htm

²²⁶Svobodnenoviny.eu. *Maďarsko pohrozilo opuštěním Evropské unie*. Dostupné z: <http://svobodnenoviny.eu/maarsko-pohrozilo-opustenim-evropske-unie/>

²²⁷IMF. *At a Glance: Hungary's Relations with the IMF*. Dostupné z:

<http://www.imf.org/en/Countries/ResRep/HUN>

²²⁸METZL, Bc. Jan. *Vývoj vztahů Maďarska a MMF v období mezi lety 2007–2013*. s. 9-47

k poklesu tempa růstu HDP. Maďarsko žádalo o finanční pomoc ze strany IMF, která byla vázána kondicionalitou. V rámci první částky půjčky Maďarsko obdrželo 4,2 miliardy SDR.²²⁹ IMF poskytovalo Maďarsku různé rady a doporučení, jak co nejvíce zmírnit dopady finanční krize na maďarskou ekonomiku. Mezi tato doporučení patří například: vyrovňování platební bilance, která doposud vykazovala negativní hodnoty, zajištění si dostatečných rezerv v bankovním sektoru, nezvyšovat výnosy státních obligací jako prevence dalšího nárůstu státního dluhu, už i tak varuje vládu před jeho výší v zahraničních měnách. Vládě se však nepodařilo dostat těmto cílům a její monetární suverenita se ztrácela. Fatální chybou se však stalo zvyšování úrokových sazeb, které nutilo spotřebitele půjčovat si „levněji“ v zahraničních měnách, nejčastěji v CHF. V roce 2010 zadlužení domácností dosahuje svého maxima (80,6%).²³⁰²³¹

Přechodná vláda v té době připravovala změny ústavy tak, aby měl ústavní soud lepší pozici ve vynucování dodržování kondicionality půjček ze strany IMF. Vyjednávání podmínek půjčky bylo možné až po volbách 2010, kdy Orbán, jakožto premiér vlády s dvoutřetinovou většinou, zrušil připravované změny, změnil ústavu, omezil ústavní soud při dohlížení nad dodržováním kondicionality a tím se mu podařilo omezit vliv mezinárodních aktérů (IMF i EU) na hospodářsko-politické dění v zemi. Orbán začal uplatňovat své vlastní pravidla, kterými chtěl maďarskou ekonomiku vyvést z krize. Postoj vlády a IMF se začal lišit, nejen, co se týkalo snížení daní z výnosu firem, ale také panovaly obavy IMF ze ztráty nezávislosti MNB, která plyne ze zákona o ECB, možném ovlivňování médií a omezení pravomoci soudů.²³²

Orbán si od mnohých ekonomů zasloužil kritiku za jeho specifický způsob financování schodku státního rozpočtu, jakožto plnění jedné z podmínek půjčky od IMF. Snížení schodku se mu podařilo prostřednictvím zmrazení státních výdajů a využil možnosti zvýšit příjmy státního rozpočtu skrze daňové reformy a znárodnění soukromých penzijních fondů.²³³ Vládě se opravdu podařilo snížit deficit, forint díky tomu posiluje.

V červenci 2010 Orbán odmítá půjčku domluvenou předešlou vládou společně s IMF již od roku 2008. Dle slov Orbána IMF vnímá půjčku jako ekonomickou dohodu, zatímco

---

²²⁹Ibid. s. 29

²³⁰Ibid. s. 31

²³¹MZV ČR. *Maďarsko*. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/madarsko/index.html

²³²METZL, Bc. Jan. *Vývoj vztahů Maďarska a MMF v období mezi lety 2007–2013*. s. 32

²³³Marek Hatlapatka, Tomáš Menčík, Ladislav Klobása. *ANALÝZA DOPADU ZVAŽOVANÉHO ZAVEDENÍ SEKTOROVÝCH DANÍ* [online]. s. 36

Maďarsku jde pouze o dohodu o půjčce.²³⁴ Ekonomická dohoda ze strany IMF by pouze omezovala prostor pro manévrování maďarské vlády, parlamentu a zákonodárců.²³⁵ IMF posílá do Budapešti delegaci, avšak premiér nebyl k dispozici. Následně Orbán prohlašuje, že Maďarsko nemá zájem o diktáty ze strany IMF a EU.²³⁶ Zatímco Orbán prováděl vlastní hospodářsko-politická opatření, IMF zůstal odstaven stranou a nemohl do politických reforem zasahovat.

V reportu z roku 2011 IMF upozorňuje na stále nedostatečné rezervy bank, avšak díky zmatečné politice Maďarska a krizi eurozóny si IMF nedovoloval odhadnout budoucí vývoj maďarské ekonomiky. Od konce července do konce prosince forint vzhledem k euru klesl o 20% a výnosy ze státních obligací vzrostly na 9% oproti standardním 5%.²³⁷ Ratingové agentury reagovaly a snížily Maďarsku hodnocení pod investiční úroveň. IMF se s Maďarskem neshodly na názoru ohledně příčin špatné ekonomické situace v zemi. Orbán zdůrazňoval potřebu posílit forint, neboť švýcarský frank byl silný a domácnosti nebyly schopny splácet své dluhy, IMF oponoval, že faktorů je více (v Maďarsku převládala vysoká nezaměstnanost, vysoké úrokové míry, nízká důvěra spotřebitelů a nízký růst mezd). Orbán využíval mediální kampaně, kterou šířil svůj pohled na věc. Byl si vědom důležitosti očekávání spotřebitelů pro budoucí vývoj ekonomiky. Získává podporu od maďarského výzkumného institutu (GKI), který za počátek krize považoval ztrátu důvěry v Maďarsko.²³⁸ IMF vnímá Orbánovy opatření (ohrožení nezávislosti ústavních institucí, konverze zahraničních dluhů do domácí měny, speciální daně převážně v zahraničně vlastněných sektorech, znárodňování) za kontroverzní.

V roce 2012 se vztahy mezi IMF a Maďarskem se na základě opatření provedených Orbánem v roce 2011 octly na bodě mrazu. IMF dokonce odmítl vytvořit report o stavu ekonomiky. Ekonomická situace Maďarska však byla natolik dobrá, že deficit klesl pod 3% a to umožnilo Maďarsku čerpat kohezní fondy EU. Dobrá pozice a členství v EU zajistilo zemi jiné zdroje financí, byť za vyšší úrokovou míru. Nezávislost Maďarska na mezinárodním prostředí roste.²³⁹

²³⁴JOHNSON, Juliet a Andrew BARNES. Financial nationalism and its international enablers: The Hungarian experience. *Journal Review of International Political Economy*. s. 535-569

²³⁵Reuters. *Hungary PM: IMF is lender, but not economic policy setter*. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/uk-hungary-imf-orban-idUKTRE67T33P20100830>

²³⁶Ibid. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/hungary-election-idUSLDE63P16X20100426>

²³⁷METZL, Bc. Jan. *Vývoj vztahů Maďarska a MMF v období mezi lety 2007–2013*. s. 34

²³⁸Ibid. s. 36-38

²³⁹Ibid. s. 42

V roce 2013 se již vztahy mezi IMF a Maďarskem stabilizovaly a report byl opět napsán v přátelském duchu. Tomuto faktu napomohlo vstřícné jednání ze strany Maďarska, kdy slíbilo provedení změn v zákoně o CB. IMF však varuje Maďarsko před stálou přítomností krize, také zdůrazňuje nutnost snížit sektorové daně, aby v Maďarsku bylo nastaveno „business friendly“ prostředí. IMF kladně hodnotí nápravu likvidity a pozitivní změnu vývoje platební bilance.²⁴⁰ Maďarsko splatilo svůj dluh u IMF z roku 2008, tím posílilo monetární suverenitu státu. Za účelem symbolického potvrzení maďarské nezávislosti nově zvolený guvernér Matolcsy v červenci 2013 napsal dopis ředitelce IMF, Christině Lagarde, ve kterém naznačil, že by rád zahájil řízení o zrušení dlouhodobého zastoupení IMF v Budapešti.²⁴¹ Rezydentka IMF, Iryna Ivaschenko, v srpnu, na konci svého funkčního období a shodou okolností v čase splacení dluhu u IMF, opustila Maďarsko. Spolupráce však měla nadále pokračovat na úrovni pravidelných bilaterálních konzultací stejně jako u jiných zemí.²⁴² Maďarsko již nemělo u IMF žádnou nevyřízenou půjčku. Výše zmíněné události „nahrávaly“ straně Fidesz při dalších volbách 2014.

4.3.4 Vztahy s Ruskem

K nastartování procesu postupného posilování a zlepšování energetických vztahů s Ruskem a později také politického přibližování vedeného pragmatickými zájmy docházelo již od roku 2002. Pro mnohá maďarská průmyslová odvětví znamenalo pragmatické otevření se východním trhům (tedy i černým trhům v Rusku a na Ukrajině) konkurenční výhodu naproti západním partnerům, kteří se přiklání spíše k transparentním druhům businessu. Vztah byl symbiotický – Maďarsko jej vnímalo jako cestu k zajištění si energetické bezpečnosti a Rusko jako možnou cestu posílení svého vlivu ve střední Evropě.²⁴³ Maďarsko však utrpělo velkým obchodním deficitem ve vztahu s Ruskem, neboť exporty zemědělských produktů nedokázaly vyvážit dovážené energie z Ruska.²⁴⁴

Propojení trhu a politické přibližování Maďarska s Východem nutně znamenalo podkopávání obchodu se Západem. V letech 2002-2008 se mezi Ruskem a Maďarskem „vedle jednání o propojení ropovodu Družba a Adria, podpory ruské společnosti Lukoil

²⁴⁰Ibid s. 43

²⁴¹Central Banking Newsdesk. *Central Bank of Hungary moves to shut IMF's Budapest office*. Dostupné z: <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2282483/central-bank-of-hungary-moves-to-shut-imfs-budapest-office>

²⁴²Reuters. *Hungary wants to repay IMF loan early and close fund's office*. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-hungary-centralbank-idUSBRE96E07U20130715>

²⁴³Lukáš Tichý. *Energetické vztahy mezi Maďarskem a Ruskou federací: historie, současnost a perspektivy*. s. 12

²⁴⁴GlobalSecurity.org. *Hungary - Russia Relations 2017*. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/hu-forrel-ru.htm>

na převzetí firmy TVK, velmi intenzivně diskutovalo o procesu privatizace maďarské společnosti MOL a výměně podílů mezi německou firmou Eon a Gazpromem, jehož prostřednictvím se ruská plynárenská společnost snažila získat vliv ve firmě MOL.²⁴⁵ Maďarští političtí představitelé se snažili implementovat maďarské zájmy v Rusku tak, aby především vyhovovaly maďarským podnikatelům. V důsledku finanční krize vysoký vládní dluh enormně zvyšoval energetickou závislost Maďarska na Rusku, Maďarsko se stávalo zranitelnějším vůči tlaku svého druhého největšího obchodního partnera, jednalo se o vztah asymetrické dependence v neprospěch Maďarska, a proto jakékoliv vyjednávání obchodních podmínek s Ruskem bylo ztíženo.

O výstavbě plynovodu South Stream napříč maďarským územím probíhají jednání již od roku 2008. Maďarsko souhlasilo s vybudováním podzemního zásobníku plynu na jeho území, což bylo krokem, který měl změnit zemi na významný uzel s ruskými zásobami plynu.²⁴⁶ Nicméně Rusko v roce 2014 od výstavby ustoupilo, neboť Bulharsko neudělilo souhlas k jeho výstavbě na žádost Evropské komise v reakci na připojení Krymu k Rusku.²⁴⁷

Na počátku vzniku Maďarské republiky byl Orbán kosmopolitním liberálem opovrhujícím anti-demokratickými hodnotami, avšak v roce 2010 převzal funkci premiéra již jako konzervativec. Mění ústavu a od té doby jsou si západní spojenci (především Německo jako hlavní maďarský partner) a Maďarsko vzdálenější. Přestože Maďarsko muselo uvalit na Rusko sankce, ukrajinská krize rusko-maďarské spojení ještě více upevnila. Maďarsko se z evropských zemí nejvýrazněji stavělo proti sankcím vůči Rusku. Orbán opakovaně vyzval EU ke zdrženlivosti, pokud jde o sankce vůči Rusku, pragmaticky preferoval zájmy vlastní země (bilaterální vztahy s Ruskem) nad normativním postojem EU.²⁴⁸ Věděl, že sankcemi bude zasažena především maďarská ekonomika, na druhé straně si uvědomoval, že „maďarský trh bude představovat pro Rusko relativně významný prostor pro export nejen energetických komodit, stane se tedy pomyslným ruským „trojským koněm“ v rámci EU.“²⁴⁹

Přestože se Orbán v rámci „orbánomics“ snažil o dosažení energetické nezávislosti na zahraničí (již výše zmíněná „daň Robina Hooda“), Maďarsko nadále zůstalo závislé

---

²⁴⁵Lukáš Tichý. *Energetické vztahy mezi Maďarskem a Ruskou federací: historie, současnost a perspektivy*. s. 13

²⁴⁶BBC. *Hungary profile - timeline*. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-17383522>

²⁴⁷Lukáš Tichý. *Energetické vztahy mezi Maďarskem a Ruskou federací: historie, současnost a perspektivy*. s. 15-17

²⁴⁸Ibid. s. 2

²⁴⁹Ibid. s. 23

(z více jak 80% importovaných energií) na Rusku, které bylo hlavním dodavatelem ropy, zemního plynu, uhlí a elektrické energie.²⁵⁰

V roce 2011 se Rusko mohlo těšit úspěšnému obchodu s Maďarskem, neboť to odkoupilo nazpět 21,1% podílu ropné a plynové společnosti MOL v hodnotě 1,88 miliardy EUR.²⁵¹ Maďarsko tak bylo schopné regulovat ceny plynu ve prospěch maďarských domácností (45% topí pouze plynem).²⁵² *„Odprodej podílu společnosti MOL bylo možné chápat spíše jako vstřícné gesto ze strany Ruska vůči Maďarsku s cílem přimět maďarskou stranu, aby definitivně schválila svoji účast na výstavbě plynovodu South Stream a přidělila mnohamiliardovou zakázku na vybudování dvou nových bloků jaderné elektrárny v Paksi ruské společnosti Rosatom.“*²⁵³ V roce 2014 je *„pozornost Ruské federace a Maďarska věnována tendru na výstavbu dvou nových bloků jaderné elektrárny v Paksi, který bez výběrového řízení dostala začátkem roku 2014 ruská společnost Rosatom.“*²⁵⁴ Vláda schválila kontroverzní dohodu o 10 miliardách EUR.²⁵⁵

Přestože rusko-maďarské vztahy byly nejsilnější v oblasti energetiky, tato kooperace byla doprovázena vznikem pevnějších ekonomických, politických a kulturních vtažů. Známý maďarský výrobce léčiv, Richter, pronikl na ruský trh a stal se důležitým hráčem v oblasti medicíny a plánoval v Rusku investovat. Maďarské společnosti investovaly do výstavby tří stadionů v Rusku a také do zemědělských projektů v pěti ruských zemích.²⁵⁶ Orbán označil spojení Maďarska a Ruska jako *„smysl pro zodpovědnost“*, neboť maďarský průmysl a celá ekonomika závisí na dobrých vztazích s východním partnerem. Dodává, že *„ruský export je tak propojen s energetickými požadavky maďarského průmyslu, že je jednoduše oddělit nelze [...] partnerství s Ruskem je jedním z předpokladů pro maďarský ekonomický úspěch.“*²⁵⁷

Obě země se dokázaly shodnout na vzájemných sympatiích během schůze v únoru 2013. Putin označil Maďarsko za prioritního partnera v regionu střední a východní Evropy, na oplátku Orbán prohlásil, že dobré vztahy a úzká spolupráce s Ruskem je fundamentálním

---

²⁵⁰Ibid. s. 22

²⁵¹Budapest Business Journal. *Hungary buys back MOL stake from Surgutneftegas*. Dostupné z: https://bbj.hu/business/hungary-buys-back-mol-stake-from-surgutneftegas_57986

²⁵²Lukáš Tichý. *Energetické vztahy mezi Maďarskem a Ruskou federací: historie, současnost a perspektivy*. s. 17

²⁵³Ibid. s. 15

²⁵⁴Ibid. s. 19-20

²⁵⁵BBC. *Hungary profile - timeline*. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-17383522>

²⁵⁶ZOLTÁN KOVÁCS. *PM Orbán: Hungary's Economic Relations with Russia 'Rooted in a Sense of Responsibility'*. Dostupné z: <http://abouthungary.hu/blog/pm-orb%C3%A1n-hungary-s-economic-relations-with-russia-rooted-in-a-sense-of-responsibility/>

²⁵⁷Ibid. Dostupné z: <http://abouthungary.hu/blog/pm-orb%C3%A1n-hungary-s-economic-relations-with-russia-rooted-in-a-sense-of-responsibility/>

zájmem země. Oblast vzájemných přátelských vztahů však také závisí na dění v mezinárodním prostředí, které neovládá ani jeden z těchto hráčů a které přimělo Maďarsko k ještě spjatější spolupráci s Ruskem.

D. Závěr

Tato empirická studie si kladla za hlavní cíl zjistit, jak povolební neortodoxní kroky vítězné Orbánovy vlády ovlivnily zahraničně-politické vztahy Maďarska mezi lety 2010-2014. Nejprve ze všeho bylo nutné zjistit, v jakém teoretickém rámci se pohybujeme, pokud hovoříme o politikách Orbána, proto byla provedena analýza teorie ekonomického nacionalismu. Porovnávala jsem definice šest významných ekonomů a politologů. Na rozdíl od Gilpina, který k teorii přistupoval příliš státocentricky, zde byli autoři jako Reich, Abdelal nebo samotný „otec“ konceptu List, kteří se shodují na důležitosti národního prvku a společně odmítají, že by tato teorie v rámci mezinárodního systému nutně vedla ke hře s nulovým součtem. V práci je také zmíněn pohled ekonoma Cranea, který navrhoval, aby byla teorie vnímána jako aspekt národní identity, a pochyboval o dalším používání termínu ekonomického nacionalismu díky jeho zmatečnému vysvětlování. Teorie však neupadla k zapomnění, dokonce podle ekonoma Otta Hieronymiho došlo k jejímu oživení v druhé polovině 20. století. Hieronymiho definice byla podrobena operacionalizaci díky jejímu výstižnému pojednání o konkrétních politikách doktríny, přičemž z ní byly vyvozeny indikátory (těmito indikátory jsou: monetární suverenita, kontrola nad monetární politikou, neortodoxní zásahy v oblasti fiskální politiky, regulace chování ekonomických subjektů, zestátnění a podpora „domácích,“ podkopávání autority oponenta a snížení jeho vlivu na dění v zemi, argumenty obhajující hospodářsko-politickou strategii aktérů s důrazem na národní zájmy a v neposlední řadě negativní zkušenosti ohledně přínosu z integrace)

Abychom mohly indikátory porovnat s kroky Orbánovy vlády mezi lety 2010-2014 bylo potřebné v praktické části bakalářské práce provést analýzu povolební situace v Maďarsku. Orbán se pustil do provádění kontroverzních legislativních změn a neortodoxních ekonomických opatření, které se nesly v duchu ochrany národních zájmů. Orbán díky dvoutřetinovému vítězství ve volbách změnil ústavu, do které promítl své konzervativní nacionální myšlení, odsouvá přijetí eura až na dobu někdy za 30 let, tím se snaží udržet vládní suverenitu v monetární politice, změnil další legislativu týkající se převážně hospodářské politiky. Jedná se o zákon o CB, hrozilo narušení její suverenity, posléze na pozici guvernéra dosazuje svého spojence Matolcsyho, čímž si zajišťuje nepřímou kontrolu nad monetární politikou a dá se říci, že nad celým finančním sektorem, provedl reformy na příjmové straně státního rozpočtu, přičemž opatření se týkala především sektorů a podniků v zahraničním vlastnictví. Tato opatření měla za důsledek diskriminaci zahraničních investorů,

přičemž mnozí museli opustit trh. V neposlední řadě provedl personální restrukturalizace v nezávislých institucích se záměrem snížit vliv mezinárodních aktérů na dění v zemi. Při provádění těchto politik Orbán využíval média (již pod státním dohledem) k šíření jeho konzervativních myšlenek obhajujících jeho politiku, jako jedinou správnou politiku, která bojuje za národní zájmy. Dle empirické studie aplikace teorie ekonomického nacionalismu na případě Maďarska přicházíme ke zjištění, že kroky kontroverzní Orbánovy vlády odpovídaly indikátorům teorie ekonomického nacionalismu.

Konečně se tak dostáváme k naplnění hlavního cíle této práce a to pozorování reakcí zahraničních partnerů. Zkoumány byly vztahy se zahraničními investory, kteří hospodářsko-politická opatření nesli těžce, mnozí ztráceli důvěru v maďarský trh, jiní se stěžovali až u Evropské komise na diskriminaci (sektorové daně, privatizace, cenové regulace) ze strany Maďarska, další hrozí odchodem z trhu (druhá největší banka, Erste Bank) někteří trh dokonce opouští úplně (GE Capital Budapest Bank, MKB Bank). Ratingové agentury také sledují události v a hodnotí zemi negativně pod investiční úroveň.

Ve vztahu s EU se odráží Orbánův euroskeptický postoj. Evropská komise se podrobně zabývala legislativními změnami, ve kterých nacházela porušení mezinárodního práva, a přestože se stavěla k Maďarsku negativně, byla to právě EU, která umožňovala Orbánovi provádět taková opatření, neboť se statusem evropské země se Orbán neobával nemožnosti nalezení alternativních příjmů.

Maďarské vztahy s IMF byly posuzovány na základě „*Staff Reports IMF*“, které IMF vydává každoročně. Kvůli špatné ekonomické situaci v Maďarsku, způsobené vysokým zahraničním zadlužením, IMF podával různá doporučení, jak situaci v zemi zlepšit, dokonce nabízí Maďarsku půjčku vázanou kondicionalitou. Orbán ji odmítl, neboť se nechtěl podvolovat mainstreamově zaváděným opatřením, splatil dluh, který Maďarsko mělo u IMF a chce nadále provádět svoji politiku „*orbánomics*.“ Vztahy se v roce 2012 vyhrotily, IMF nesouhlasí s kontroverzními opatřeními, dokonce odmítl vydat report o maďarské ekonomice. Nakonec se však v roce 2013 vztahy stabilizují, avšak již pouze na úrovni bilaterálních konzultací, neboť zastoupení IMF v Budapešti končí s končícím funkčním obdobím rezidentky IMF, která zemi opouští.

Pokud mluvíme o rusko-maďarských vztazích, které jsou založené na silné spolupráci v oblasti energetiky, ale i na úrovni politické či kulturní, nezbyvá nám konstatovat nic jiného, než že tyto pragmatické vztahy se v průběhu „*orbánomics*“ ještě více prohlubují, o tom svědčí i mnohá prohlášení ruského prezidenta, či Orbána. I přes snahu Maďarska dosáhnout energetické nezávislosti na Rusku se mu tohle nedaří. Vztahy však také upevnilo dění v

mezinárodní sféře, kdy bylo Maďarsko vystaveno kritice evropských elit za jeho hospodářsko-politická opatření a v podstatě donuceno hledat nové alternativní cesty (partnery) na východě.

Sekundárním cílem práce bylo zhodnotit dopad „orbánomics“ na ekonomiku Maďarska. Přestože Orbánovy „triky“ způsobují nejistotu a nemožnost predikovatelnosti dalšího vývoje v zemi, přestože se ekonomický růst země snižuje a nadále v zemi přetrvává vysoká míra chudoby a korupce, vývoj zkoumaných ukazatelů (jako nezaměstnanost, veřejný dluh, státní schodek, dluh domácností, import potravin) nám v porovnání s průměrem evropského společenství naznačuje, že ekonomika se v průběhu aplikace „orbánomics“ postupně uzdravovala.

Zdá se tedy, že navzdory negativním reakcím zahraničí na jistá legislativní opatření, nikdo nemá zájem Maďary odstrčit na okraj mezinárodního systému. Orbán i přes riskování ztráty mezinárodních partnerů své zásady pevně dodržoval, dosáhl ekonomické konjunktury a dokázal si udržet pozici premiéra i v dalším volebním období.

Seznam literatury

1. *€24 billion net EU funding for Hungary in 2007-2013*. Dostupné z: http://bbj.hu/economy/eur24-bln-net-eu-funding-for-hungary-in-2007-2013_78519
2. *ANALÝZA DOPADU ZVAŽOVANÉHO ZAVEDENÍ SEKTOROVÝCH DANÍ* [online]. CYRRUS: Marek Hatlapatka, Tomáš Menčík, Ladislav Klobása, 2014 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: https://www.cyrrus.cz/uploads/PDF/ANALYZA_SEKTOROVA_DAN.pdf.
3. *April 9-23, 2006 National Assembly Election Results - Hungary Totals* [online]. Election Resources on the Internet: Elections to the Hungarian National Assembly - Results Lookup, 2006 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://www.electionresources.org/hu/assembly.php?election=2006>
4. *At a Glance: Hungary's Relations with the IMF* . Hungary: IMF, 2017. Dostupné z: <http://www.imf.org/en/Countries/ResRep/HUN>
5. Balasz, Edith (2012): *Hungary Won't Live by 'Dictates of Foreigners,' Orban Says*. Bloomberg News on-line: <<http://www.businessweek.com/news/2012-03-15/hungary-won-t-live-by-dictates-of-foreigners-orban-says>>
6. *Benátská komise stanovisko k nové ústavě Maďarska* [online]. Parlamentní institut: Vladimíra Pejchalová Grünwaldová, 2011 [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: file:///C:/Users/admin/Downloads/TEMATA_14_2011.pdf.
7. *Bouře uprostřed Evropy, velké firmy jdou proti Maďarsku* [online]. Brno: Tomáš Fránek, 2010 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ceska-ekonomika/boure-uprostred-evropy-velke-firmy-jdou-proti-madarsku/r~i:article:685890/?redirected=1494587227>
8. *Brusel vyšetřuje maďarské "krizové" daně* [online]. Hospodářské noviny: ČTK, 2011 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-49179280-brusel-vysetruje-madarske-krizove-dane>
9. *Bu ülkede her gün 50'den fazla şirket iflas ediyor* [online]. Dünya: ., 2012 [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: <http://www.dunya.com/dunya/bu-ulkede-her-gun-50039den-fazla-sirket-iflas-ediyor-haberi-166453>
10. *Central Bank of Hungary moves to shut IMF's Budapest office* . Central Banking: Central Banking Newsdesk, 2013 . Dostupné z:

- <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2282483/central-bank-of-hungary-moves-to-shut-imfs-budapest-office>
11. *Definition of incredulity in English* [online]. English Oxford Living Dictionaries: OXFORD UNIVERSITY PRESS, 2017 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/incredulity>
  12. *Development of capitalism in Hungary after 1990* [online]. ATTAC Magyarország: Benyik Máttyás, 2014 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <https://www.attac.hu/2014/09/development-of-capitalism-in-hungary-after-1990-2/>
  13. DOKULILOVÁ, Magdalena. *Fidesz a Evropská unie*. Brno, MU, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, 2012
  14. *Dramatic increase in poverty in Hungary* [online]. World Socialist Web Site: Markus Salzmann, 2014 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <https://www.wsws.org/en/articles/2014/01/11/hung-j11.html>
  15. *Ekonomická krize: nejdříve špatné hypotéky, poté krach bank* [online]. ČT24: ., 2009 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1387029-ekonomicka-krize-nejdrive-spatne-hypoteky-pote-krach-bank>
  16. *ELECTION BRIEFING No 28 EUROPE AND THE HUNGARIAN ELECTIONS OF APRIL 2006* [online]. EPERN: Prof Nick Sitter, Dr Agnes Batory, 2006 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epern-election-briefing-no-28.pdf&site=266>
  17. *ELECTION BRIEFING No 51 EUROPE AND THE HUNGARIAN PARLIAMENTARY ELECTIONS OF APRIL 2010* . EPERN: Dr Agnes Batory, 2010. Dostupné z: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epern-election-briefing-no-51.pdf&site=266>
  18. *Energetické vztahy mezi Maďarskem a Ruskou federací: historie, současnost a perspektivy* [online]. Ústav mezinárodních vztahů: Lukáš Tichý, 2015 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: http://www.dokumenty-iir.cz/DiscussionPapers/Soucasnost_a_perspektivy_madarsko_ruskych_energetickych_vztahu.pdf.
  19. *Erste hrozí kvůli bankovní dani odchodem z Maďarska* [online]. Hospodářské noviny: Patrick Jenkins, 2010 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-47019690-erste-hrozi-kvuli-bankovni-dani-odchodem-z-madarska>
  20. *EU threatens Hungary with legal action over constitution* .2013 . Dostupné z: <http://www.euractiv.com/section/central-europe/news/eu-threatens-hungary-with->

- legal-action-over-constitution/
21. *Euro Area Government Debt to GDP* [online]. Trading Economics, 2017 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/euro-area/government-debt-to-gdp>
  22. Eurobondy: *trest pro zodpovědné* [online]. ČNB: Pavel Řežábek, 2011 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2011/cl_11_11_1003_rezabek_hn.html
  23. *European Union Government Budget* [online]. Trading Economics, 2017 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/european-union/government-budget>
  24. *Evropská komise s Maďarskem zahajuje zrychlené řízení pro porušení práva ohledně nezávislosti jeho centrální banky a orgánů pověřených ochranou údajů, jakož i ohledně opatření, jež zasahují do nezávislosti soudů* [online]. Štrasburk: Evropská komise, 2012 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-24_cs.htm
  25. Evropská rada nabízí poradenství po celém světě a Benátská komise je jejím nejznámějším orgánem zabývající se otázkami především ústavního práva
  26. *Excerpts: Hungarian 'lies' speech* [online]. BBC: 2006 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5359546.stm>
  27. *Fidesz* [online]. Encyclopædia Britannica: The Editors of Encyclopædia Britannica, 2014 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Fidesz#ref894128>
  28. *Fiscal Policy* [online]. Encyclopædia Britannica: The Editors of Encyclopædia Britannica, 2017 [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/fiscal-policy>
  29. *Former Hungarian deputy says police investigation is the 'craziest thing I have ever seen'* [online]. Tom Bowker, 2013 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2318034/former-hungarian-deputy-says-police-investigation-is-the-craziest-thing-i-have-ever-seen>
  30. *Founded in 1976* [online]. EPP: 2017 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://www.epp.eu/about-us/history/>
  31. FRYDRYCHOVSKÁ, Eva. *Finanční krize v Maďarsku a Lotyšsku a účinnost*

- finanční pomoci ze strany mezinárodních společenství*. Mendelova univerzita v Brně, Provozně ekonomická fakulta, 2010
32. Gellner Ernest, *Nacionalismus*, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, ISBN 80-7325-023-3
33. GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF HUNGARY. *National Reform Programme of Hungary*. Hungary, 2011
34. HARAŽIMOVÁ, Martina. *Hypoteční zástavní listy*. ESF, 2007.
35. *Harmonised unemployment rate by sex* [online]. EUROSTAT, 2017 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1>
36. HELLEINER, Eric. Economic Nationalism as a Challenge to Economic Liberalism? Lessons from the 19th Century. *International Studies Quarterly*. 2002
37. *HICP - inflation rate* [online]. Hungary: EUROSTAT, 2017 [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tec00118&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>
38. HIERONYMI, Otto. *The New Economic Nationalism*. London and Basingstoke: THE MACMILLAN PRESS, 1980. ISBN 978-0-333-26173-6
39. *Hlavní makroekonomické ukazatele* [online]. čsú, 2017 [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr
40. Hloušek, Vít: Maďarsko. In: Strmiska, Maxmilián; Hloušek, Vít; Kopeček, Lubomír; Chytilík, Roman: *Politické strany moderní Evropy. Analýza stranicko-politických systémů*. Portál, Praha 2005
41. *HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA pro neekonomické fakulty* [online]. Ostrava: TIBOR PAULÍK, 2007 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://fakulty.osu.cz/prf/rsk/uploaded/2565_Hospodarska_politika_pro_neeconomicke_fakulty.pdf
42. *Household debt* [online]. OECD, 2015 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/hha/household-debt.htm>
43. Hrdličková, Blanka: Maďarsko: Pravicové reformy pod taktovkou socialistů. In: Cabada, Ladislav a kol.: *Nové demokracie střední a východní Evropy*. Oeconomica, Praha 2008

44. *Hungary - infringements: European Commission satisfied with changes to central bank statute, but refers Hungary to the Court of Justice on the independence of the data protection authority and measures affecting the judiciary* [online]. Brusel: European Commission, 2012 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-395_en.htm
45. *Hungary - Russia Relations* 2017. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/hu-forrel-ru.htm>
46. *Hungary* [online]. Encyclopædia Britannica: The Editors of Encyclopædia Britannica, 2017 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Hungary/History#ref931291>
47. *Hungary / Credit Rating* [online]. Maďarsko: Trading Economics, 2017 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/hungary/rating>
48. *Hungary and the European Union 1989-2014 – a Success Story?* [online]. Heinrich Böll Stiftung: Krisztián Ungváry, 2014 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <https://eu.boell.org/en/2014/10/28/hungary-and-european-union-1989-2014-success-story>
49. *Hungary Announces Flat Tax and Bank Tax* [online]. The New American: Alex Newman, 2010 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://www.thenewamerican.com/world-news/europe/item/8571-hungary-announces-flat-tax-and-bank-tax>
50. *Hungary buys back MOL stake from Surgutneftegas* [online]. MTI: Budapest Business Journal, 2011 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: https://bbj.hu/business/hungary-buys-back-mol-stake-from-surgutneftegas_57986
51. *Hungary Government Budget* [online]. Hungary: TRADING ECONOMICS, 2017 [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/hungary/government-budget#>
52. *Hungary launches \$2bn scheme to boost SME lending* [online]. Central Banking, 2013 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2259329/hungary-launches-radical-usd2bn-scheme-to-boost-sme-lending>
53. *Hungary PM: IMF is lender, but not economic policy setter*. 2010. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/uk-hungary-imf-orban-idUKTRE67T33P20100830>
54. *Hungary profile - timeline* [online]. EUROPE: BBC, 2016 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-17383522>

55. *Hungary wants to repay IMF loan early and close fund's office*. REUTERS, 2013 .
Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-hungary-centralbank-idUSBRE96E07U20130715>
56. *Hungary: Economic and social change* [online]. Encyclopædia Britannica: The Editors of Encyclopædia Britannica, 2017 [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Hungary/History#toc261314>
57. *Hungary's central bank head offers to work for a forint a month* [online]. beyondbrics: Kester Eddy, 2012 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://blogs.ft.com/beyond-brics/2012/02/27/hungary-central-bank-governor-offers-to-work-for-one-forint/>
58. *In Berlin, Orban discusses Hungary's role in Europe* [online]. EUROPE: Sean Sinico, 2012 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.dw.com/en/in-berlin-orban-discusses-hungarys-role-in-europe/a-16299445>
59. *Inflace - druhy, definice, tabulky* [online]. ČR: ČSÚ, 2017 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace
60. *Inflation Hungary 2010* [online]. inflation.eu, 2017 [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <http://www.inflation.eu/inflation-rates/hungary/historic-inflation/cpi-inflation-hungary-2010.aspx>
61. JANÁČKOVÁ, Stanislava. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. ISBN 978-80-86547-95-4. s.43
62. *JE V MAĎARSKU SVOBODA TISKU? Konec opozičního deníku Népszabadság* [online]. Zsolt Kapelner, 2016 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2016/22/je-v-madarsku-svoboda-tisku>
63. JOHNSON, Juliet a Andrew BARNES. Financial nationalism and its international enablers: The Hungarian experience. *Journal Review of International Political Economy*. 535-569. <http://dx.doi.org/10.1080/09692290.2014.919336>, 2014, (0969-2290)
64. *JÚLIA KIRÁLY: THE NOT SURPRISING ECONOMIC SLOWDOWN* [online]. Hungarian Spectrum: JÚLIA
65. KIRÁLY, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/>
66. KLEPÁČOVÁ, Darina. *Vývoj maďarského stranického systému a volby 2006*. Brno, MU, Katedra politologie, 2008
67. *KRIZE PO MAĎARSKU* [online]. RESPEKT: Václav Bacovský, 2009 [cit. 2017-05-

- 11]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/fokus/krize-po-madarsku>
68. KUNEŠOVÁ, Hana. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-717-9455-4
69. *Lajos András Bokros* [online]. Salon Central European Forum: Projekt Fórum ©, 2017 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://ceeforum.eu/en/category/authors/lajos-bokros/>
70. *Leader Biography. Hungary Country Review* [serial online]. July 2012;:63-64. Available from: Business Source Complete, Ipswich, MA. Accessed April 25, 2017
71. LEVI LEVI-FAUR, David. *Economic nationalism: from Friedrich List to Robert Reich**. Review of International Studies, British International Studies Association, 1997.
72. *Maďarská důchodová reforma končí znárodněním úspor* [online]. Aleš Michl, 2010 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.penizenavic.cz/clanky/madarska-duchodova-reforma-konci-znarodnenim-uspor>
73. *Maďarská ústava v zajištění moci* [online]. OKI: Jiří Handl, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/22154/clanek/madarska-ustava-v-zajeti-emoci/>
74. *Maďarské banky převedou spotřebitelské úvěry na forinty* [online]. Budapešť: čtk, 2015 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/madarske-banky-prevedou-spotrebitelske-uvery-na-forinty/r~9bf8a32a467511e5b6b20025900fea04/>
75. *Maďarské harakiri: země si razí cestu k izolaci a úplné nedůvěře trhů* Zdroj: http://ekonomika.idnes.cz/madarske-harakiri-zeme-si-razi-cestu-k-izolaci-a-uplne-neduvere-trhu-113-/eko_euro.aspx?c=A120112_162325_eko_euro_fih [online]. iDnes.cz/Ekonomika: Filip Horáček, 2012 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/madarske-harakiri-zeme-si-razi-cestu-k-izolaci-a-uplne-neduvere-trhu-113-/eko_euro.aspx?c=A120112_162325_eko_euro_fih
76. *Maďarsko* . EUROSKOP.cz: Petr Zenkner, 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/481/sekce/madarsko/>
77. *Maďarsko chce plynovod South Stream i přes námitky EU* . Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/352584-madarsko-chce-plynovod-south-stream-i-pres-namitky-eu.html>
78. *Maďarsko ignoruje EU a MMF. Schválilo zákon o centrální bance*. [online].

- euractiv.cz, 2012 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://euractiv.cz/clanky/ekonomika-a-euro/madarsko-ignoruje-eu-a-mmf-schvalilo-zakon-o-centralni-bance-009468/>
79. *Maďarsko opouští zahraniční investoři* [online]. Novinky.cz, 2014 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/342667-madarsko-opousteji-zahranicni-investori.html>
80. *MAĎARSKO PARLAMENTNÍ VOLBY 2014* [online]. PARLAMENTNÍ INSTITUT: Tereza Česká, 2014 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: file:///C:/Users/admin/Downloads/TEMATA_3_2014.pdf
81. *Maďarsko pohrozilo opuštěním Evropské unie*. svobodnenoviny.eu, 2014. Dostupné z: <http://svobodnenoviny.eu/madarsko-pohrozilo-opustenim-evropske-unie/>
82. *Maďarsko potvrdilo znárodnování, odejdou minimálně čtyři zahraniční banky* [online]. E15.cz: Reuters, Jakub Křešnička, 2014 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/madarsko-potvrdilo-znarodnovani-odejdou-minimalne-ctyri-zahranicni-banky-1086238>
83. *Maďarsko sníží deficit "krizovými daněmi"* [online]. EUROSKOP.cz: ČTK, 2010 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8959/17576/clanek/madarsko-snizi-deficit-krizovymi-danemi/>
84. *Maďarsko vytlačuje „cizáky“ z bankovníctví* [online]. penize.cz: Luboš Palata, 2014 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/svetova-ekonomika/281207-madarsko-vytlacuje-cizaky-z-bankovnictvi>
85. *Maďarsko zahájilo masové veřejnoprávní čistky* [online]. Budapešť: čt24, 2011 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1248007-madarsko-zahajilo-masove-verejnopravni-cistky>
86. *Maďarsko: Rokem 2012 krizové daně neskončí, zavedeme další. Erste Bank kvůli bankovní dani propustí 250 lidí* [online]. Patria Online: Josef Němeček, 2010 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <https://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1721369/madarsko-chce-prijmy-z-krizovych-dani-az-do-roku-2014-misto-2012-erste-bank-kvuli-bankovni-dani-propusti-250-lidi.html>
87. *Maďarští poslanci zvedli ruce pro znárodnění soukromých důchodů* [online]. Maďarsko: čt24, 2010 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1298311-madarsti-poslanci-zvedli-ruce-pro-znarodneni-soukromych-uchodu>
88. *Maďaři nechají krizové daně v platnosti 3 roky, zaplatí i ČEZ* [online]. čt24, 2011 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1291982->

- madari-nechaji-krizove-dane-v-platnosti-3-roky-zaplaci-i-cez
89. *MNB Funding for Growth Scheme* [online]. MFB, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://www.mfb.hu/en/activity/mnb-funding-growth-scheme>
90. *NATIONALIZATION HUNGARIAN STYLE* [online]. Hungarian Spectrum, 2013 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2013/06/27/nationalization-hungarian-style/>
91. *Opinion on Hungary's New Constitutional Order: Amicus Brief for the Venice Commission on the Transitional Provisions of the Fundamental Law and the Key Cardinal Laws* [online]. Miklós Bánkuti, Tamás Dombos, Zoltán Fleck, Gábor Halmai, Krisztina Rozgonyi, Balázs Majtényi, László Majtényi, Eszter Polgári, Kim Lane Scheppele, Bernadette Somody, Renáta Uitz, 2012 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: http://lapa.princeton.edu/hosteddocs/hungary/Amicus_Cardinal_Laws_final.pdf
92. *Opposition Attacks* [online]. Political Capital, 2010 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: http://www.politicalcapital.hu/news.php?article_read=1&article_id=184
93. *Orbán dál posiluje „národní kapitalismus“, založí novou státní banku* [online]. iDnes.cz/Ekonomika: Luboš Palata, 2012 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/orban-chce-polovinu-bank-do-madarskych-rukou-f3c-/eko-zahranicni.aspx?c=A121128_132626_zahranicni_pul
94. *Orbán kupuje podíl RWE v budapeštských plynárnách* [online]. E15.cz: Gregor Martin, 2013 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/orban-kupuje-podil-rwe-v-budapestskych-plynarnach-1046463>
95. *Our Mission* [online]. Open Society Foundations: George Soros, 2017 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: <https://www.opensocietyfoundations.org/about/mission-values>
96. Palata, Luboš (2002): *Orbán rozpoutal bezohlednou kampaň*. Hospodářské noviny on-line: <<http://hn.ihned.cz/c1-10962050-orban-rozpoutal-bezohlednou-kampan>>.
97. *Parliamentary elections in Hungary- The results and political implications* [online]. CECGR: Tamas Sardi, 2010 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://www.cecgr.com/fileadmin/content/analyses/Parliamentary%20elections%20in%20Hungary%202010.pdf>
98. *Permanent Residency Bonds*. 2017 Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9033/sekce/predsednictvi-v-rade-eu/>
99. *PM Orbán: Hungary's Economic Relations with Russia 'Rooted in a Sense of*

- Responsibility*' [online]. ABOUT
100. HUNGARY: ZOLTÁN KOVÁCS, 2016 Dostupné z: <http://abouthungary.hu/blog/pm-orb%C3%A1n-hungary-s-economic-relations-with-russia-rooted-in-a-sense-of-responsibility/>
101. POTUŽÁKOVÁ, Zuzana. TRHY PRÁCE VE STÁTECH VISEGRÁDSKÉ ČTYŘKY A EKONOMICKÁ
102. KRIZE. *ACTA OECONOMICA PRAGENSIA*. 2012, **20**(1), 13-24. ISSN 0572-3043
103. *Prime Minister Viktor Orbán's speech on the anniversary of the 1848 Revolution* [online]. Budapešť: Orbán, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://abouthungary.hu/speeches-and-remarks/prime-minister-viktor-orbans-speech-on-the-anniversary-of-the-1848-revolution/>
104. *Proposal by the Magyar Nemzeti Bank to regulate foreign currency lending* [online]. Budapešť: MNB, 2009 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://www.mnb.hu/en/pressroom/press-releases/press-releases-2009/proposal-by-the-magyar-nemzeti-bank-to-regulate-foreign-currency-lending>
105. *Předsednictví v Radě EU* [online]. EUROSOP.cz, 2017 [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <https://www.eurosop.cz/9033/sekce/predsednictvi-v-rade-eu/>
106. *Příliš velká provize* [online]. euro portál: Attila Lovász, 2002 [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <http://www.euro.cz/byznys/prilis-velka-provize-810226>
107. Rácz, András: Hungary. The Foreign Policy Element in the Parliamentary Elections. In: Šaradín, Petr; Bradová, Eva (eds.): *Visegrad Votes. Parliamentary Elections 2005-2006*. Palacký University, Olomouc 2007
108. RAHM, Jiří. *Konstrukce bankovní daně a její využití v praxi*. Praha, 2011
109. *ROZHODNUTÍ RADY ze dne 4. listopadu 2008 o poskytnutí střednědobé finanční pomoci Společenství Maďarsku* [online]. EUR - Lex: Rada evropské RADA EVROPSKÉ UNIE, 2009 [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32009D0102>
110. *Sektorová daň obchází Evropou, u nás zatím neudeří*. Více na: http://www.euro.cz/archiv/sektorova-dan-obchazi-evropou-u-nas-zatim-neuder-i-1089615#utm_medium=selfpromo&utm_source=euro&utm_campaign=copylink [online]. euro portál: Tomáš Hollmann, 2014 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://www.euro.cz/archiv/sektorova-dan-obchazi-evropou-u-nas-zatim-neuder-i->

- 1089615
111. *Slova Budapešti o „nezdravém“ zahraničním vlastnictví bank sráží forint* [online]. Martin Tesař, 2013 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://www.patria.cz/zpravodajstvi/2287371/slova-budapesti-o-nezdravem-zahranicnim-vlastnictvi-bank-srazi-forint.html>
112. *Slováci varují Čechy před daní pro banky. Mají zkušenost* [online]. Praha: Novinky.cz, 2017 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/430719-slovaci-varuji-cechy-pred-dani-pro-banky-maji-zkusenost.html>
113. *The Orban grinder and Hungary's monkey business with foreign investors* [online]. Budapest, Prague: Kester Eddy & Nicholas Watson, 2016 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <http://www.intellinews.com/the-orban-grinder-and-hungary-s-monkey-business-with-foreign-investors-93001/>
114. *The origins of the financial crisis: Crash course* [online]. The Economist: The Economist Group Limited, 2013 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/schoolsbrief/21584534-effects-financial-crisis-are-still-being-felt-five-years-article>
115. *THE PAST SEVEN YEARS: HUNGARY IN NUMBERS, 2010-2016* [online]. Hungarian Spectrum: Máté Veres, 2017 [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <http://hungarianspectrum.org/2017/02/19/the-past-seven-years-hungary-in-numbers-2010-2016/>
116. *UPDATE 1-Hungary proposes huge reduction in bank tax in 2016* [online]. Reuters, 2015 [cit. 2017-05-12]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/hungary-banks-tax-cut-idUSL8N13K16720151125>
117. *Viktor Orban and the rise of the populist right..right?* [online]. Open Democracy: JOSEPH LARSEN, 2014 [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/joseph-larsen/viktor-orban-and-rise-of-populist-rightright>
118. *Viktor Orbán: PRIME MINISTER OF HUNGARY* [online]. Encyclopædia Britannica: The Editors of Encyclopædia Britannica, 2016 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Viktor-Orban>

Seznam zkratk

CB = Centrální banka

CDO = Zajištěná dluhová obligace (Collateralized debt obligation)

CHF = švýcarský frank

CPI index = Index spotřebitelských cen (Consumer Price Index)

EPP = Evropská lidová strana (European People's Party)

EU = Evropská unie (European Union)

Fed = Federální rezervní systém (Federal Reserve System)

Fidesz = Maďarská občanská unie

GKI = Maďarský výzkumný ústav hospodářství

HDP = Hrubý domácí produkt (Gross Domestic Product)

HFSA = Maďarský úřad pro dohled nad finančními službami (Hungarian Financial Supervisory Authority)

IMF = Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund)

Jobbik = Hnutí za lepší Maďarsko

KDNP = Křesťanskodemokratická lidová strana

MBS = Hypoteční zástavní list (Monetary - Backed Security)

MDF = Maďarské demokratické fórum

MNB = Maďarská národní banka (Magyar Nemzeti Bank) = Centrální banka

Maďarska

MSZP = Maďarská socialistická strana

MTVA = Zastřešující organizace pro čtyři maďarské veřejnoprávní média (Maďarský rozhlas, Maďarská televize, Duna televize, Maďarská tisková agentura)

NATO = Severoatlantická organizace (North Atlantic Treaty Organization)

NMHH = Úřad pro národní média a telekomunikace

SME = Malé a střední podniky (Small and Medium Enterprise)

SZDSZ = Svaz svobodných demokratů

V4 = Visegrádská skupina

Seznam grafických prací

Graf č. 1: Trend vývoje deficitu státního rozpočtu 1995-2010

Tabulka č. 1: Porovnání tempa růstu a dluhu členských zemí V4 s průměrem EU před a po vypuknutí krize

Tabulka č. 2: Preference stran, které překročily klauzuli 5% v roce 2006

Tabulka č. 3: Preference stran, které se probojovaly do parlamentu v roce 2010

Tabulka č. 4: Porovnání maďarské nezaměstnanosti pro rok 2010 vs. 2016

Tabulka č. 5: Porovnání maďarského veřejného dluhu pro rok 2010 vs. 2016

Tabulka č. 6: Porovnání maďarského státního schodku pro rok 2010 vs. 2016

Tabulka č. 7: Porovnání maďarské růstu HDP pro rok 2010 vs. 2015

Tabulka č. 8: Porovnání maďarské inflace pro rok 2010 vs. 2016

Tabulka č. 9: Porovnání množství lidí žijících v extrémní chudobě pro rok 2010 vs. 2016

Tabulka č. 10: Porovnání maďarského indexu lidského rozvoje pro rok 2010 vs. 2016

Tabulka č. 11: Porovnání maďarského dluhu domácností pro rok 2010 vs. 2016

Tabulka č. 12: Porovnání ceny lístků na hromadnou dopravu v Budapešti pro rok 2010 vs. 2016

Tabulka č. 13: Porovnání množství importovaných potravin pro rok 2010 vs. 2015

Tabulka č. 14: Porovnání maďarského indexu korupce pro rok 2010 vs. 2015